

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему:

«ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ:ХАРАКТЕРИСТИКА І ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ(НА МАТЕРІАЛАХУПРАВЛІННЯ ФІНАНСІВ СТАРОСИНЯВСЬКОЇ РДА)»

Виконав: студент магістратури за
спеціальністю 072 Фінанси, банківська
справа та страхування
Далекий А.Р.

Керівник: К.е.н., доцент

Ткачук Н.М.

Рецензент: Д.е.н.,професор

Синчак В.П.

Хмельницький – 2020 рік

АНОТАЦІЯ

Далекий А. Р. Доходи місцевих бюджетів: характеристика і шляхи оптимізації (на матеріалах Управління фінансів Старосинявської РДА). - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2020.

Розглянуто теоретичні основи формування доходів місцевих бюджетів. Досліджено економічну сутність доходів місцевих бюджетів. Розкрито джерела та особливості формування доходів місцевих бюджетів. Висвітлено необхідність і порядок планування дохідної частини місцевого бюджету. Проаналізовано формування доходів місцевих бюджетів України та районного бюджету Старосинявської РДА. Акцентовано увагу на шляхах оптимізації доходів місцевих бюджетів в сучасних умовах. Окреслено перспективні напрями формування доходів місцевих бюджетів. Досліджено зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів та підкреслено можливості його використання у вітчизняній практиці.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, бюджетне планування, децентралізація, виконання місцевого бюджету, податкові надходження, неподаткові надходження, міжбюджетні трансферти, дотації, субвенції.

ANNOTATION

Dalekyi A.R. Local budget revenues: characteristics and ways of optimization (on materials of the Department of Finance of Starosinyavsk RDA).- Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for Master degree in specialty 072 – Finance, banking and insurance. – Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, 2020.

The theoretical bases of formation of local budget revenues are considered. The economic nature of local budget revenues has been investigated. Sources of local budget revenue generation are revealed. The necessity and procedure of planning of the revenue part of the local budget are highlighted. The formation of revenues of local budgets of Ukraine is analyzed. The perspective directions of formation of local budget revenues are outlined. The foreign experience of forming local budget revenues has been researched and the possibilities of its use in domestic practice have been emphasized.

Key words: local budgets, local budget revenues, budget planning, decentralization, local budget execution, tax revenues, non-tax revenues, intergovernmental transfers, subsidies, subventions.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	6
1.1. Економічна сутність доходів місцевих бюджетів	6
1.2. Джерела формування доходів місцевих бюджетів.....	14
РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИКА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	24
2.1. Оцінка особливостей планування дохідної частини місцевого бюджету.....	24
2.2. Аналіз формування доходів місцевих бюджетів.....	34
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	42
3.1. Перспективні напрями формування доходів місцевих бюджетів	42
3.2. Зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів та можливості його використання у вітчизняній практиці.....	50
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку системи бюджетного регулювання важливим є посилення ролі місцевих органів влади у тому числі удосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів у процесі міжбюджетного регулювання, що дозволить підвищити рівень збалансованості бюджетів місцевого самоврядування.

У зв'язку з цим теоретичного та практичного значення набувають дослідження формування доходів місцевих бюджетів у системі міжбюджетного регулювання та розробки методологічних підходів щодо удосконалення середньострокового бюджетного прогнозування як вагової складової системи перспективного планування фінансового та економічного розвитку територій. Вирішення цих питань визначає актуальність дослідження.

Питання оптимізації формування доходів місцевих бюджетів і виявлення резервів їх зростання набувають особливої актуальності в умовах децентралізації. Постановка проблеми. З огляду на це, стають актуальними поглиблене дослідження концептуальних засад формування доходів місцевих бюджетів, а також обґрунтування системи практичних рекомендацій щодо забезпечення їх стабільності та зміцнення в умовах децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню аспектів формування доходів місцевих бюджетів присвячені наукові праці таких вітчизняних вчених: Й. Бескида, О. Василика, В. Зайчикової, О. Кириленко, В. Кравченка, П. Луніної, В. Опаріна, Ц. Огонь, Д. Полозенка, С. Слухaya, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених з питань формування доходів місцевих бюджетів можна назвати праці: О. Богачової, Р. Белома, Ш. Бланкарта, Л. Дробозіної, У. Еванса, Ф. Фішера, К. Фостера, М. Тодоровича та інших.

Цінність їх праць полягає у визначенні та узагальненні методологічних, методичних та організаційних аспектів формування доходів місцевих бюджетів. Водночас ряд теоретичних і практичних питань оптимізації формування

доходів місцевих бюджетів є недостатньо дослідженими. Важливість зазначених питань зумовили вибір теми роботи, її мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Метою роботи є поглиблення теоретичних і практичних засад формування доходів місцевих бюджетів у контексті їх оптимізації.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність, доходів місцевих бюджетів;
- дослідити джерела та особливості формування доходів місцевих бюджетів;
- оцінити особливості планування дохідної частини місцевого бюджету;
- проаналізувати практичні аспекти формування доходів місцевих бюджетів Старосинявської РДА;
- розкрити перспективні напрями формування доходів місцевих бюджетів;
- розглянути зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів та виявити можливості його використання в Україні.

Об'єктом дослідження є доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти формування доходів місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Структурний та системний методи використано при розкритті сутності системи формування доходів місцевих бюджетів у системі міжбюджетного регулювання. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено зарубіжний досвід фінансового забезпечення місцевих бюджетів. Історичний та логічний підходи використано при визначенні етапів розвитку місцевих фінансів. За допомогою статистичного і табличного методів досліджено практику формування доодів місцевого бюджету.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти України, статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Старосинявської РДА, монографічна та періодична

література, навчальні посібники та підручники, матеріали наукових та науково-практичних конференцій, періодичних видань, ресурси Інтернету.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення та висновки роботи, що розкривають особливості формування доходів місцевих бюджетів, мають практичне значення у процесі підвищення рівня ефективності функціонування фінансово-економічних відносин територій.

Апробація результатів дослідження. За результатами здійсненого дослідження опубліковано тези у збірнику тез IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Стратегічні напрямисоціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації”, присвяченій 20-річчю заснування кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 58 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 65 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

1.1. Економічна сутність доходів місцевих бюджетів

Зі вступом України на шлях демократичних перетворень та наміру приєднатися до Європейської спільноти, місцеві бюджети України, як вагома ланка фінансової системи, зазнають трансформації та реформування. Вони посідають важливе місце у політиці економічного зростання держави, як дієвий інструмент, платформа регіонального розвитку. Децентралізаційні процеси, розпочаті згідно вимог Європейської хартії місцевого самоврядування, зумовлюють все більшого посилення ролі регіонів в соціально-економічному розвитку держави та піднесенні добробуту населення, шляхом максимального наближення до принципу самофінансування та фінансової автономії адміністративно-територіальних утворень.

Місцеві бюджети, як фінансові плани діяльності та розвитку певної території, повинні фінансово забезпечити виконання найважливіших завдань та функцій місцевих органів влади, внаслідок чого потребують індивідуального підходу до їх формування. Обов'язковим, на наш погляд, є урахування особливостей та проблем регіону, а саме: територіального розташування; щільності населення; наявності певних домінуючих груп громадян, що потребують соціального захисту; кількість та прибутковість суб'єктів господарювання; рівень зайнятості населення та податкоспроможності регіону; наявність нагальних потреб, що потребують невідкладного вирішення (капітальний ремонт житлово-комунального сектору, загострення екологічної ситуації, тощо); здатністю чи нездатністю до відтворення і розбудови виробничої сфери; тощо.

Активний вплив органів місцевого самоврядування на соціально-економічні процеси в регіоні можливий лише за умови достатнього обсягу

фінансових ресурсів, що знаходяться в їх розпорядженні. Так як основою місцевих фінансових ресурсів є місцеві бюджети (в них зосереджено більше 90% фінансових ресурсів регіону), в сучасних умовах надзвичайно важливого значення набуває обсяг та склад їх доходної частини.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» розвиває і конкретизує конституційні засади матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування, закріплює самостійність місцевих бюджетів, принципи їх формування, проте не визначає конкретних джерел формування [26]. Згідно з Бюджетним кодексом України за місцевими бюджету закріплені чітко визначені джерела доходів: власні доходи, що надходять винятково до базових – міських, районних у містах, селищних та сільських бюджетів; закріплені доходи (податок на доходи фізичних осіб інші); дотації вирівнювання; субвенції; бюджетні позики, міжбюджетні взаєморозрахунки [9].

Участь держави у формуванні доходної частини місцевих бюджетів закріплена у ст. 62 закону, де органам місцевого самоврядування гарантується дохідна база, достатня для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб [26]. Також закладено принцип визначення мінімальних розмірів місцевих бюджетів на основі нормативів бюджетної забезпеченості на одну особу. У ст. 63 «Доходи місцевих бюджетів» закону також поділяються доходи місцевих бюджетів на такі, що формуються за рахунок власних джерел, визначених законом та закріплених у встановленому законом порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів [26].

Місцевий бюджет, як план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення виконання функцій і завдань, які покладаються на органи місцевого самоврядування, містить у своєму складі доходи і видатки. Причому доходам місцевих бюджетів відводиться особлива роль, адже за їх рахунок фінансуються програми і заходи у галузях освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення тощо. Ефективне планування й управління бюджетними доходами дасть змогу перетворити територіальні

громади з дотаційних на суб'єкти, які зможуть самостійно забезпечити суспільний добробут своїх мешканців.

Доходи місцевих бюджетів є однією з основних складових матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування, тобто, платформою побудови цього інституту, тому що без фінансового забезпечення адміністративно-територіальних одиниць власною грошовою базою втрачається сама сутність інституту місцевого самоврядування через недієздатність.

Бюджетний кодекс України не дає визначення доходів місцевих бюджетів, але містить визначення доходів бюджету – «це всі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ)» [9].

Еволюція поняття доходи місцевих бюджетів у фінансовій науці пройшла тривалий шлях розвитку. До XIX століття термін «доходи місцевих бюджетів» не використовувався, а доходи органів місцевої влади разом із доходами органів центральної влади трактувались як державні або публічні.

Найбільшого розвитку питання сутності та формування доходів місцевих бюджетів у фінансовій науці набули в часи незалежності України. Розвиток концептуальних засад доходів місцевих бюджетів в цей час тісно пов'язаний із визнанням місцевого самоврядування та розширенням фінансової незалежності місцевих органів влади. Водночас, багато дослідників не виокремлюють поняття доходів місцевих бюджетів, подаючи визначення доходів бюджету в цілому, як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні.

Так, група науковців на чолі з С. І. Юрієм, під доходами бюджетів розуміють частину централізованих ресурсів держави, необхідних для виконання нею відповідних функцій [8]. В даному визначенні розкрито розподільчий, вартісний характер поняття, його матеріальний зміст і призначення, проте не зазначено специфічних ознак саме доходів місцевих бюджетів.

О.Р. Романенко під доходами бюджету, як економічною категорією, розуміє економічні відносини, що виникають у держави з юридичними і фізичними особами в процесі формування бюджетного фонду країни. Таким чином, визначення доходів бюджету в інтерпретації даного автора зводиться до наступного: це є ті грошові кошти, що надходять у розпорядження держави на безвідплатній та безповоротній основі у відповідності із діючим бюджетним і податковим законодавством [53]. Зосереджуючись в даному визначенні на грошовому, безвідплатному та безповоротному характері бюджетних доходів, їх законодавчому регулюванні, автор, на нашу думку, не зазначає їх розподільчий та цільовий характер, склад доходів, без чого визначення розкривається не в повній мірі.

На думку Ковалевич Д. А., як окрема економічна категорія, доходи місцевих бюджетів виражають сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону [42]. Розділяючи в даному визначенні доходи державного і місцевих бюджетів, автор, натомість, ототожнює доходи місцевих бюджетів із фінансовими ресурсами регіону, що, на наш погляд, звужує поняття останніх, оскільки фінансові ресурси регіону, крім бюджетів включають цільові фонди, доходи комунальних підприємств та муніципальний кредит.

Щодо сутності та визначення змісту саме доходів місцевих бюджетів, то К.В. Павлюк наводить таке тлумачення цієї категорії: «...це сукупність усіх видів доходів місцевих бюджетів, що формуються різними методами, їхнє взаємопов'язане застосування становить систему доходів місцевих бюджетів. Ця система покликана вирішувати не лише фіскальні, а й регулюючі завдання: стимулювати зростання виробництва і підвищення його ефективності, забезпечувати соціальний захист населення й розвиток соціальної сфери. У сучасних умовах переходу до ринкових відносин доходи місцевих бюджетів мають давати змогу у повному обсязі вирішувати завдання, покладені на органи

місцевого самоврядування» [50, с.27].

Таким чином, розглянувши різні трактування доходів місцевих бюджетів, що зустрічаються у вітчизняній і закордонній науковій літературі, зазначимо, що вони не в повній мірі розкривають зміст цього явища. Пропонуємо наступне визначення доходів місцевих бюджетів – це сукупність економічних відносин, пов'язаних з розподілом частини ВВП з приводу формування законодавчо затверджених цільових грошових фондів органів місцевої влади та самоврядування, призначених для фінансування власних і делегованих повноважень.

Таким чином, доходи місцевих бюджетів можна розглядати з різних позицій, сукупність яких має комплексний характер і пояснює сутність досліджуваного поняття найбільш повно та всебічно [50]:

- по-перше, як економічні відносини вони пов'язані з формуванням централізованих фондів грошових коштів місцевої влади;
- по-друге, відповідно до суспільного призначення ці доходи мобілізуються до бюджетів різних рівнів й використовуються для фінансування соціально-економічних потреб територій;
- по-третє, за матеріальним змістом доходи місцевих бюджетів являють собою податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансферти.

Варто зауважити, що крім бюджетних доходів, на практиці використовується й дещо ширше поняття – «надходження» (наприклад, у Бюджетному кодексі України подано склад доходів загального фонду і надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів) [9]. Якщо доходи включають податкові, неподаткові й інші надходження (в тому числі трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ), то надходження – це ті ж доходи, а також повернення кредитів до місцевих бюджетів, кошти від місцевих запозичень, повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу або пред'явлення цінних паперів (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Склад находжень і доходів місцевих бюджетів *

*Примітка. Складено автором на основі опрацювання [51].

Склад доходів місцевих бюджетів та форми мобілізації ресурсів до місцевих бюджетів залежать від побудови фінансової та бюджетної систем, економічної моделі держави та завдань, які вирішуються суспільством у певний період його розвитку. Сукупність усіх видів доходів місцевих бюджетів, що формуються різними методами, їх взаємопов'язане застосування становить систему доходів місцевих бюджетів.

Основними функціями, що покликана забезпечити система доходів місцевих бюджетів є фіскальна та регулююча. Фіскальна функція полягає у наповненні місцевих бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для здійснення видатків, затверджених у відповідних рішеннях місцевої влади і самоврядування. Регулюючі завдання доходів місцевих бюджетів забезпечують інтенсивний розвиток територій і населених пунктів, ріст виробництва і підвищення його ефективності, зростання соціальних стандартів та розвиток соціальної сфери.

В системі доходів місцевих бюджетів існують різні їх класифікації. Згідно

з бюджетною класифікацією доходи місцевих бюджетів поділяються на такі групи [9]:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження, до яких належать: доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу; надходження від штрафів та фінансових санкцій; інші неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом – доходи від продажу майна, товарів та землі;
- трансферти – кошти, одержані від органів державної та місцевої влади, інших держав та міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Крім того, доходи місцевих бюджетів в Україні згідно Бюджетного кодексу поділяються на дві групи: доходи, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування і враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (кошик 1) та доходи, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (кошик 2) [9]. Такий поділ обумовлений необхідністю виділення в доходній частині місцевих бюджетів окремо доходів, необхідних для виконання власних повноважень і доходів, необхідних для забезпечення виконання делегованих законом повноважень органів виконавчої влади, на що вказує стаття 63 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [26].

Отже, Бюджетний кодекс пов'язує фінансування делегованих повноважень з доходами, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування і враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, а фінансування власних повноважень з доходами, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

У контексті бюджетного регулювання місцеві бюджети формуються за рахунок власних і закріплених доходів, а також трансфертів. Варто зауважити, що метою такого розподілу є заохочення органів місцевої влади до збільшення

бюджетних надходжень, створення сприятливих умов для розвитку малого й середнього бізнесу, за рахунок якого формуються доходи місцевих бюджетів, а також нарощення й розвиток власного економічного потенціалу, безповоротного фінансово-економічного піднесення територіальної громади області.

Надходження власних доходів не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам, що сприяє підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощенні дохідної бази за рахунок власних джерел доходів. Закріплені доходи місцевих бюджетів є основною для визначення податкової спроможності території, а їхні обсяги впливають безпосередньо на розміри міжбюджетних трансфертів, які надаються місцевим бюджетам з державного бюджету.

Бюджетний кодекс України визначає перелік закріплених доходів для місцевих бюджетів, що має забезпечувати реалізацію соціально-економічних і культурних програм розвитку області, тобто ці доходи спрямовуються на фінансування делегованих повноважень [9].

Номенклатура таких податків відповідає міжнародній практиці і засвідчує чіткий взаємозв'язок між величиною та місцем сплати податку і рівнем послуг, що їх отримує за ці кошти платник податку. Місцеві платники податків здебільшого схильні цікавитися видатковими рішеннями місцевої влади і відстежувати їх, якщо знають, що ці рішення здійснюються головним чином коштом сплачуваних ними податків.

Місцеві бюджети, відповідно до Бюджетного кодексу, складаються із загального та спеціального фондів. Кожен із них має дохідну та видаткову частину. Загальний фонд місцевого бюджету концентрує у собі загальні доходи та загальні видатки органів місцевого самоврядування, які переважно не мають чіткого зв'язку між собою у тому сенсі, що окреме джерело ресурсів не прив'язане до конкретного напрямку витрачання коштів (додаток А). Доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (власні доходи), спрямовуються на покриття

витрат щодо реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування. Спеціальний фонд місцевого бюджету - складова бюджету, яка включає надходження до місцевого бюджету, призначені для спрямування на конкретні заходи, та витрати з бюджету на реалізацію цих заходів (додаток Б).

Отже, доходи місцевих бюджетів являють собою систему мобілізації фінансових ресурсів регіону у розпорядженні місцевих органів самоврядування (інструмент перерозподілу частини валової доданої вартості регіону) задля виконання покладених на них функцій у рамках повноважень, визначених законодавчою базою України.

1.2. Джерела формування доходів місцевих бюджетів

Доходи місцевих бюджетів мають бути надійною і стабільною основою фінансової бази органів місцевого самоврядування. Їхня недостатня кількість унеможливорює ефективний вплив органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіонів.

В економічній літературі немає єдиного підходу щодо трактування поняття “формування доходів місцевих бюджетів”. Вітчизняні науковці визначають його як організований процес планування та мобілізації доходів місцевих бюджетів. Тобто, формування доходів місцевих бюджетів здійснюється у два етапи [35]:

- планування доходів місцевих бюджетів, яке відбувається на перших двох стадіях бюджетного процесу на місцевому рівні;
- повна і своєчасна мобілізація запланованих доходів, що досягається під час виконання місцевих бюджетів і є третьою стадією бюджетного процесу на місцевому рівні.

Завершенням цього процесу є складання звітності про виконання місцевих бюджетів. На думку С. Савчук, доходи місцевих бюджетів формуються в результаті акумуляції та наповнення власних і закріплених (загальнодержавних) коштів, а також трансфертів, грантів і запозичень, які використовують для

забезпечення фінансування соціально-культурних потреб органів місцевого самоврядування, котрі, при цьому, задовольняють бюджетні призначення адміністративно-територіальним одиницям окремого регіону [54]. Автор визначення акцентує увагу на джерелі доходів місцевих бюджетів та на напрямках використання нагромаджених у централізованому фонді грошових коштів. Погоджуючись із запропонованим підходом, хотілося б зазначити, що запозичення швидше є джерелом формування надходжень місцевого бюджету, а не його доходів (зазначені поняття не є тотожними). Така думка ґрунтується на тому, що у статті 2 Бюджетного кодексу України надходження бюджету трактуються як доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/ пред'явлення цінних паперів [9].

Формування місцевих бюджетів за доходами, повноваження учасників бюджетного процесу на місцевому рівні, розподіл функцій між ними регламентуються законодавчою базою: Конституцією України, Бюджетним кодексом України, Податковим кодексом України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про місцеві державні адміністрації», щорічними Законами України «Про Державний бюджет України на відповідний рік», постановами Верховної Ради України, указами Президента України, нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України (Європейською хартією місцевого самоврядування та ін.

Центральне місце в бюджетному законодавстві, яке стосується питань формування місцевих бюджетів, займає Бюджетний кодекс України (далі – БКУ) від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Зазначений нормативно-правовий акт регламентує бюджетний процес на місцевому рівні (статті 75–80 БКУ), порядок затвердження місцевих бюджетів з дефіцитом або профіцитом (ст. 72 БКУ), здійснення

місцевих запозичень (статті 16, 73, 74 БКУ), визначає склад доходів та видатків місцевих бюджетів тощо [9].

Концептуальні підходи щодо фінансового забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування сформульовані у міжнародному договорі, ратифікованому Верховною Радою України у 1997р., – Європейській хартії місцевого самоврядування (м. Страсбург, 1985р.). Після ратифікації Верховною Радою України Європейської хартії місцевого самоврядування її положення відобразились в українському законодавстві. Проте, незважаючи на безумовні позитиви зазначених подій, недоліком нормативно-правового регулювання формування доходів місцевих бюджетів залишається декларативний характер окремих із положень хартії (наприклад, п. 2, 4 ст. 9) [24].

Таким чином, незважаючи на достатній рівень систематизації вітчизняної нормативно-правової бази з питань формування місцевих бюджетів за доходами та відповідності міжнародним вимогам, виявлено низку недоліків, що негативно впливають на фінансову політику на місцевому рівні. До них, зокрема, можна віднести декларативний і суперечливий характер окремих положень законодавчих документів, щорічну зміну законодавства, яке визначає методологію формульних розрахунків у сфері планування доходів місцевих бюджетів тощо.

Вважаємо слушними зауваження В. Дем'янишина та А. Тулюлюк, які зазначають, що у чинному українському законодавстві не визначено конкретні мінімальні розміри бюджетів органів місцевого самоврядування та реальні нормативи бюджетної забезпеченості, не розроблено параметри науково обґрунтованих показників, що гарантували б самостійність місцевих бюджетів, відсутня єдина методика формування місцевих бюджетів [16-17].

Важливим аспектом процесу формування доходів місцевих бюджетів є дотримання відповідних принципів, серед яких варто виокремити: “принцип політичного підходу та політичної доцільності; соціальної справедливості; рівнонапруженості; економічної ефективності; поєднання гнучкості й стабільності; демократичності; обов’язковості; відповідності доходів обсягам

функцій; повноти; реальності; наукової обґрунтованості; плановірності; системності; гласності; матеріальної зацікавленості; поділу доходів; бюджетного контролю” [21], а також принцип еквівалентності (тобто отриманої вигоди від місцевих суспільних благ) [43] та фіскальної й економічної ефективності та соціальної справедливості [54]. Вважаємо, що дотримання визначених принципів формування доходів місцевих бюджетів сприятиме покращенню фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Сутність процесу формування доходів місцевих бюджетів полягає в законодавчо закріпленій діяльності пов’язаній із складанням місцевих бюджетів відповідно до форм і засобів організації та створення фінансових ресурсів на місцевому рівні з метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів та добробуту громадян. Суб’єктами формування доходів місцевих бюджетів виступають: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадяни, асоціації, громадські організації, державний та приватний сектори.

Економічна сутність формування доходів місцевих бюджетів полягає в сукупності фінансово-економічних відносин, що виникають у процесі планування та прогнозування дохідної частини місцевого бюджету з врахуванням фінансово-бюджетної спроможності та економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць [19].

Розглянемо більш детально джерела формування доходів місцевих бюджетів, використовуючи класифікацію доходів за Бюджетним кодексом. Податкові надходження – це встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори (обов’язкові платежі), а також місцеві податки та збори (обов’язкові платежі). Зокрема, до загальнодержавних податкових платежів, які формують дохідну частину місцевих бюджетів, належать податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата тощо [9].

Для місцевих податків і зборів характерні здебільшого ті самі принципи побудови, що й для загальнодержавних податкових платежів, проте мають деякі особливості. Зокрема, вони встановлюються органами місцевого самоврядування, обов'язкові для сплати на певній території та надходять виключно до тих бюджетів, на території яких встановлюються.

Оцінюючи роль місцевих податків і зборів, не потрібно нехтувати той факт, що вони є міськими податковими платежами. Адже переважна більшість коштів від їх загальної суми надходить до бюджетів великих міст (наприклад, Дніпропетровська, Запоріжжя, Києва, Одеси та Харкова), до того ж, значно переважаючи загальнодержавний показник. Аналогічно, за територіально малими населеними пунктами через нерівномірний географічний розподіл об'єктів оподаткування, надходження місцевих податків і зборів є мізерні, а їх питома вага в структурі доходів селищних та сільських бюджетів не перевищує й 1%.

На відміну від податків, неподаткові доходи мають ряд суттєвих переваг, якими органи місцевого самоврядування можуть скористатися при розв'язанні проблем їх фінансового забезпечення. Адже впровадження нових податків, збільшення розмірів податкових ставок, розширення бази оподаткування чинять й без того надмірне податкове навантаження, що підвищує ймовірність ухилення від оподаткування і переводить діяльність платників податків в «тінь». Не зважаючи на багатогранну роль податків, використання неподаткових джерел їх наповнення дасть змогу дещо нівелювати негативний вплив податкових регуляторів. Неподаткові надходження поділяються на наступні види [9]:

- доходи від власності та підприємницької діяльності (частина чистого прибутку державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність; частина чистого прибутку комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного місцевого

бюджету; дивіденди, нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна

власність; плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів);

- адміністративні збори і платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності (плата за надання адміністративних послуг; плата за ліцензії на певні види господарської діяльності; плата за утримання дітей у школах-інтернатах; надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном; державне мито; орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди районними адміністраціями).

Варто зауважити, що надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами, включають плату за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, надходження від додаткової діяльності, плату за оренду майна бюджетних установ, надходження від реалізації майна. До інших джерела власних надходжень бюджетних установ належать: по-перше, благодійні внески, гранти і дарунки; по-друге, кошти, що отримують бюджетні установи для виконання цільових заходів; по-третє, кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах бюджетних коштів [51]. Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами, мають постійний характер. До них відноситься плата за послуги, надання яких пов'язане з виконанням їх функцій, плата за послуги зі створення умов для початку реалізації інфраструктурних проектів. Розширення переліку цих послуг та підвищення їх вартості дасть змогу не тільки поліпшити фінансове забезпечення місцевого самоврядування, а й частково зменшити корупцію у бюджетних установах. Крім того, для забезпечення однотипності потребує включення до першої групи кошти, що отримують ці установи від юридичних і фізичних осіб для виконання цільових заходів.

Не використовується в повному обсязі потенціал доходів бюджетних установ від господарської діяльності. До цієї підгрупи належать: кошти, які

отримують бюджетні установи від господарсько-виробничої діяльності допоміжних підприємств, господарств вмайстерень; квартирна плата і плата за гуртожиток; від працевикористання засуджених; відрахування від заробітку або іншого доходу спецконтингенту за харчування, речове майно, комунально-побутові послуги. Разом з підвищенням рентабельності підприємств, у складі надходжень від плати за послуги, що надаються бюджетними установами, потрібно залишити перші два джерела, натомість решта доходів – виключити.

При пошуку резервів збільшення дохідної частини місцевих бюджетів увагу можна звернути на плату за оренду майна бюджетних установ і надходження бюджетних установ від реалізації майна. З одного боку, необхідно поліпшити роботу місцевої влади з підбору об'єктів комунальної власності, збільшити привабливість цих об'єктів, створити професійну систему оцінки майна та забезпечити їх здачу в оренду не нижче ринкових цін. З іншого боку, потребує посилення контроль за рухом коштів, які отримують бюджетні установи від реалізації необоротних активів й інших матеріальних цінностей, за здані як брухт і відходи металу.

Благодійні внески, гранти, дарунки можуть активно використовуватися як власні надходження бюджетних установ за умови забезпечення громадського контролю, який реалізується на основі суспільних інститутів і законів, що зобов'язують органи влади надавати інформацію зацікавленим особам. Адже більшість суспільних послуг надаються в межах територіальної громади, відтак їх мешканці повинні бути проінформовані про обсяг перерозподілених ресурсів. Зважаючи на те, що питання формування місцевих бюджетів за рахунок цих джерел пов'язані з корупцією, участь населення в їх вирішенні є вершиною демократії, за якої кожен може впливати на фінансові відносини [51]. Детальна характеристика неподаткових надходжень за їх видами податна в додатку В.

До доходів від операцій з капіталом належать, з одного боку, надходження від продажу основного капіталу (кошти від реалізації скарбів, безхазяйного майна, знахідок тощо; надходження коштів від Державного фонду

дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння; кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності), з іншого боку, кошти від продажу землі та нематеріальних активів (кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення; кошти від продажу прав на такі землі; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення до розмежування земель державної та комунальної власності) (додаток Г).

Трансферти – це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі. В результаті прийняття у грудні 2014р. змін до Бюджетного кодексу України змінилися види та порядок перерахування міжбюджетних трансфертів. Так, тепер міжбюджетні трансферти поділяються на: базову дотацію, субвенції, реверсну дотацію, додаткові дотації [9]. Базова та реверсна дотації спрямовані на горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій. Базова дотація надається з державного бюджету місцевим бюджетам, а реверсна дотація передається до державного бюджету з місцевих бюджетів. Це два протилежних за напрямом руху грошових потоки, що функціонують між державним та місцевими бюджетами. Субвенції призначені для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції. Субвенції можуть надаватись як з державного бюджету місцевим бюджетам, так і з одного місцевого бюджету іншому, що показано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Види міжбюджетних трансфертів та їх зарахування*

Державний бюджет України	Обласні бюджети	Бюджет м. Києва	Бюджети міст обласного значення, районів	Бюджети об'єднаних територіальних громад
Базова дотація	+	-	+	+
Освітня субвенція	+	+	+	+
Медична субвенція	+	+	+	+
Реверсна дотація державному бюджету	+	-	+	+
Додаткові дотації	+	+	+	+

*Примітка. Складено автором на основі опрацювання [9, 51].

У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі види субвенцій місцевим бюджетам [9]:

- субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;
- субвенція на виконання інвестиційних проектів;
- освітня субвенція;
- медична субвенція;
- субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру;
- субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;
- субвенція на проекти ліквідації підприємств вугільної і торфодобувної промисловості та утримання водовідливних комплексів у безпечному режимі на умовах спів-фінансування.

Місцеві ради можуть передбачати у відповідних бюджетах такі види субвенцій [9]:

- субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;
- субвенції на виконання інвестиційних проектів, у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування;
- інші субвенції.

Таким чином, фінансування частини соціальних видатків, що держава делегує місцевому самоврядуванню, зокрема медицини та освіти, держава забезпечуватиме через запроваджені види трансфертів у вигляді субвенцій – освітньої, медичної та інших субвенцій.

Додаткова дотація з Державного бюджету України місцевим бюджетам може надаватись на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою [51]. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, реверсної дотації, а також порядок перерахування міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами визначаються Кабінетом Міністрів України і мають

забезпечувати своєчасність, рівномірність, гарантованість та повноту перерахування трансфертів.

Як видно з вищенаведеного, основою власних доходів місцевих бюджетів формують доходи від операцій з капіталом та власні надходження бюджетних установ. Щодо першого джерела, то зазначимо, що доходи від операцій з капіталом формуються за рахунок приватизації майна та земельних ділянок, що перебувають в комунальній власності. Вважаємо, що такий ресурс є обмеженим і тимчасовим. Власні доходи не можуть постійно поповнюватись за рахунок продажу майна територіальних громад, так як у майбутньому цей ресурс себе вичерпає. Отже, необхідно шукати нові джерела власних доходів місцевих бюджетів, на обсяги яких місцева влада могла б реально впливати. На наш погляд, для зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування доцільно доповнити перелік місцевих податків податком на прибуток комунальних підприємств, податком на розкіш (багатство), удосконалити механізм справляння податку на нерухоме майно.

РОЗДІЛ 2

ПРАГМАТИКА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

2.1. Особливості планування дохідної частини місцевого бюджету

В процесі формування доходів місцевих бюджетів України, основним етапом якого є планування відповідних показників, вважаємо, що на цьому етапі органи місцевого самоврядування мають забезпечити основні функції бюджетного планування.

Варто зауважити, що планування доходів місцевих бюджетів України здійснюється на основі прямого розрахунку із застосуванням індексу відносної податкоспроможності відповідного регіону, який визначається з урахуванням звітних даних про фактичні надходження податків та зборів до цих бюджетів за три останні бюджетні періоди перед тим роком, в якому формуються показники бюджету на плановий бюджетний період. Також на цьому етапі відбувається планування доходів, які враховуються та не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Слід відмітити, що велика роль у бюджетному процесі на місцевому рівні відводиться бюджетному плануванню, під яким розуміють діяльність, яка включає складання проекту бюджету, його розгляд і затвердження з метою отримання якісного бюджетного плану. За економічною сутністю бюджетне планування можна охарактеризувати як науково-обґрунтований процес визначення обсягів і джерел формування та напрямів використання централізованого фонду грошових коштів держави.

За змістом бюджетне планування – це особлива сфера фінансової діяльності держави, пов'язана з обґрунтуванням певних управлінських рішень у сфері економіки стосовно фінансового забезпечення держави, тобто специфічна сфера управління. За формою бюджетне планування виступає в якості процесу складання, розгляду і затвердження основного фінансового плану державного

бюджету [22]. Об'єктом бюджетного планування на місцевому рівні виступає фінансова діяльність органів місцевого самоврядування, пов'язана з виконанням покладених на неї функцій. Метою бюджетного планування є складання та затвердження районного бюджету. Суб'єктами бюджетного планування є органи місцевого самоврядування, які беруть безпосередню участь у процесі складання, розгляду і затвердження бюджету.

Особливостями бюджетного планування є те, що держава використовує його для визначення рівня централізації фінансових ресурсів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу, методів мобілізації грошових коштів до централізованого фонду, напрямів використання бюджетних коштів відповідно до засад економічної політики держави. Саме за допомогою бюджетного планування можна забезпечити належне функціонування бюджетної системи держави, поступове зростання темпів соціально-економічного розвитку, якщо таке передбачено соціально-економічною стратегією.

Головним питанням у методології бюджетного планування є визначення його методів. Виділяють такі методи бюджетного планування: аналітичний метод, нормативний метод, балансовий метод, метод коефіцієнтів, програмно-цільовий метод. В ході складання плану міського бюджету застосовують дані методи, але найбільш ефективним вважається програмно-цільовий метод, який забезпечує досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу. Основною ідеологією такого методу є те, що вкладені фінансові ресурси мають працювати на результат [22].

Слід зазначити, що традиційний метод формування й виконання бюджету ґрунтується на розрахунку потреби у видатках, виходячи із складених планів та кількості бюджетних закладів і потреби їх утримання, у розрізі бюджетних функцій, плануванні на один бюджетний рік, відсутності глибокого обґрунтування видатків бюджету, нівелювання відповідальності при витрачанні коштів, непрозорості у витрачанні бюджетних коштів.

Застосування програмно-цільового методу планування видатків районного бюджету передбачає дотримання таких принципів: політичний підхід, взаємозв'язок бюджетного планування з прогнозуванням соціально-економічного розвитку та комплексний підхід до основних прогнозних показників; принцип забезпечення провідної ролі бюджетного планування в системі фінансового планування; принцип єдності у використанні показників, методики, законодавчої та нормативної бази, бюджетної класифікації, бюджетної документації при бюджетному плануванні; стабільність; директивність; безперервність; повнота бюджету; періодичність складання і затвердження бюджету; реальність показників бюджету; збалансованість дохідної і видаткової частин всіх бюджету; гласність в процесі складання та затвердження бюджету; принцип формування резервів [46].

Використання вказаних принципів дає змогу надати бюджетному плануванню відповідного змісту, визначити його параметри, сформувати механізм впливу на соціально-економічні процеси відповідно до економічної ситуації та конкретного етапу розвитку суспільства.

Вміле та результативне використання бюджетного планування у регулюванні соціально-економічних процесів Старосинявської РДА залежить від якісного вирішення завдань, що можуть бути розв'язані за його допомогою.

Відділ планування доходів є структурним підрозділом фінансового управління Старосинявської РДА. Керівництво відділом здійснюється начальником відділу, а робота відділу є підзвітна і підконтрольна начальнику фінансового управління. Забезпечує реалізацію державної фінансової, бюджетної та податкової політики на території міста. Організація роботи, пов'язаної зі складанням проекту районного бюджету по доходах, у відповідності з чинним законодавством, визначення порядку і терміну подання відділам виконавчого комітету матеріалів для підготовки проекту бюджету. Окрім того на відділ покладено здійснення роботи в межах компетенції по забезпеченню виконання районного бюджету по доходах, вишукуванню додаткових надходжень до бюджету та здійснення контролю за станом

надходження доходів до загального та спеціального фондів районного бюджету. Основним об'єктом роботи даного відділу фінансового управління є доходи районного бюджету та їх планування.

Враховуючи надзвичайну вагу та необхідність планування доходів місцевих бюджетів, вважаємо за доцільне проаналізувати рівень виконання плану доходів районного бюджету Старосинявської РДА. Як видно з табл. 2.1, станом на 01.01.2019р. виконання районного бюджету за доходами по загальному та спеціальному фондах з урахуванням міжбюджетних трансфертів становить 89165,3 тис. грн., в тому числі по загальному фонду – 89165,3 тис. грн., по спеціальному – 1 грн. При цьому доходи загального фонду виконано на 99%, в тому числі по: власних доходах надходження склали 28745 грн. або 162,4% до річного плану; субвенціях з місцевих бюджетів – 89136,6 тис. грн. або 99%. Фактичні доходи районного бюджету перевиконані порівняно з планом в частині адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань у 2,2 разу, адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень в 1,5 разу, надходження від орендної плати за користуванням майном комунальної власності недовиконані на 16,9%.

Стовідсоткове виконання плану доходів районного бюджету демонструють надходження дотації з місцевого бюджету за рахунок стабілізаційної дотації з державного бюджету у та субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, визначених абзацами 5 - 8 пункту 1 статті 10, а також для осіб з інвалідністю I - II груп, тоді як субвенції з місцевого бюджету недовиконані фактично порівняно з планом.

В цілому ж, доходи загального фонду районного бюджету Старосинявської РДА переважно сформовані за рахунок міжбюджетних трансфертів: більше, як на 90%, тоді як частка податкових та інших надходжень є незначною. Крім того, відсутні фінансові ресурси спеціального фонду районного бюджету.

Таблиця 2.1. Виконання загального фонду районного бюджету Старосинявської РДА за доходами за 2018 рік*, тис. грн.

Назва доходів, згідно з бюджетною класифікацією	План	Факт	Рівень виконання річного плану, %
<i>Неподаткові надходження</i>			
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань	3,7	8,3	224,6
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	7,3	10,8	148,5
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	6,7	5,6	84,1
<i>Офіційні трансферти</i>			
Дотація з місцевого бюджету за рахунок стабілізаційної дотації з державного бюджету	774,8	774,8	100,0
Субвенція з місцевого бюджету на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), управління	53849,4	53317,1	99,0
Субвенція з місцевого бюджету на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	1705,8	1704,8	99,9
Субвенція з місцевого бюджету на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, особам, які не мають права на пенсію, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям, тимчасової державної соціальної допомоги н	31948,4	31597,8	98,9
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, визначених абзацами 5 - 8 пункту 1 статті 10, а також для осіб з інвалідністю I - II груп	1443,2	1443,2	100,0
Субвенція з місцевого бюджету на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу	67,2	65,6	97,6
Інші субвенції з місцевого бюджету	248,0	233,0	93,9
Всього доходів загального фонду	90054,6	89165,3	99,0

*Складено автором на основі Звіту про виконання районного бюджету за 2018р. [21, 27].

Виконання районного бюджету Старосинявської РДА за доходами по

загальному фонду з урахуванням міжбюджетних трансфертів за підсумками 2017р. становить 92891,8 тис. грн. або 99,1% до планових призначень з урахуванням, в тому числі по:

- власних доходах надходження склали – 50,3 тис. грн. або 82,5% до плану на відповідний період;
- субвенціях з державного бюджету соціального спрямування – 91794,4 тис. грн. або 99,1%;
- іншій субвенції – 207,7 тис. грн. або 93,4% (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. Виконання загального фонду районного бюджету Старосинявської РДА за доходами за 2017 рік*, тис. грн.

Назва доходів, згідно з бюджетною класифікацією	План	Факт	Рівень виконання річного плану, %
<i>Неподаткові надходження</i>			
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань	9,5	15,8	166,0
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	51,5	30,0	58,2
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	0,0	6,1	-
<i>Офіційні трансферти</i>	93685,4	92841,4	99,1
Стабілізаційна дотація	288,3	288,3	100,0
Субвенції з державного бюджету соціального спрямування	92613,5	91784,4	99,1
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, визначених абзацами 5 - 8 пункту 1 статті 10, а також для осіб з інвалідністю I - II груп	561,0	561,0	100,0
Інші субвенції з місцевого бюджету	222,4	207,7	93,4
Всього доходів загального фонду	93746,4	92891,8	99,1

*Складено на основі Звіту про виконання районного бюджету за 2017р. [32].

Доходи районного бюджету у 2017р. були сплановані за рахунок наступних видів неподаткових надходжень [21]:

1. Адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних

осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань надійшло в сумі 15770 грн.

2. Адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень надійшло в сумі 29970 грн.

3. Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності в сумі 6068 грн.

Складовими доходів досліджуваного бюджету по загальному фонду районного бюджету у 2017р. були також трансферти з державного бюджету, одержані у вигляді стабілізаційної дотації в сумі 288,4 тис. грн. при плані 288,4 тис. грн., а також субвенцій на соціальні виплати населенню, при цьому субвенції з державного бюджету надійшла в повному обсязі, а субвенції виконані на 93,4% порівняно з планом (див. табл. 2.2). Порівнюючи з бюджетними надходженнями районного бюджету 2018р. у 2017р. недовиконаними є надходження адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень на 41,8% і також, в переважній більшості, доходи районного бюджету сформовані були за рахунок офіційних трансфертів з державного бюджету та місцевих бюджетів.

Ступінь виконання плану доходів районного бюджету у 2016р. характеризується наступними податками, зборами та неподатковими надходженнями (табл. 2.3). Так, з податкових надходжень наявний лише податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, тоді як неподаткові надходження представлені адміністративними зборами та орендною платою за користування комунальним майном. фактично надходження фінансових ресурсів по загальному фонду районного бюджету становило майже 100% проти запланованих доходів, при цьому перевиконано надходження порівняно з планом податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності на 62,1% та адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно у 2,3 рази; надходження офіційних трансфертів недовиконано по субвенції з державного

бюджету соціального спрямування на 0,01% та по інших субвенціях з місцевого бюджету на 0,7%. До спеціального фонду районного бюджету за 2016 рік надійшло 13405 грн. власних надходжень бюджетних установ від територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян (з 01.07.2016р. власні надходження від даної бюджетної установи зараховуються до бюджету Старосинявської селищної ради).

Таблиця 2.3. Виконання загального фонду районного бюджету Старосинявської РДА за доходами за 2016 рік*, тис. грн.

Назва доходів, згідно з бюджетною класифікацією	План	Факт	Рівень виконання річного плану, %
<i>Податкові й неподаткові надходження</i>			
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	5,0	8,1	162,1
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань	0	11,9	0,0
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	24,7	57,6	233,2
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	0	0,3	0,0
Інші надходження	0	0,5	0,0
<i>Офіційні трансферти</i>			
Стабілізаційна дотація	193,7	193,7	100,0
Субвенції з державного бюджету соціального спрямування	62674	62631,3	99,9
Інші субвенції з місцевого бюджету	20001	1987,4	99,3
Всього доходів загального фонду	64898	64849,1	99,9

*Примітка. Складено автором на основі Звіту про виконання районного бюджету [27].

За результатами 2015 року до зведеного бюджету Старосинявського району по загальному та спеціальному фондах надійшло податків, зборів без врахування дотацій та субвенцій з державного бюджету в сумі 25892,3 тис.грн., що становить 114,0% до показників, які затверджені місцевими радами на 2015 рік (22707,5 тис.грн.). До минулого року надходження збільшилися на 8118,5 тис. грн., або виконання становить 145,7%. Станом на 01.01.2016 року до бюджету району по загальному фонду

надійшло податків в сумі 24243,4 тис.грн., що становить 111,1% до планових призначень на 2015 рік. До минулого року надходження збільшилися на 8534,1 тис.грн. Не забезпечили виконання дохідної частини загального фонду бюджету району Новосинявська сільська рада [21].

Обсяг податкових надходжень загального фонду зведеного бюджету району у розрахунку на одного жителя за 2015 рік склав 1141 грн. Податок та збір на доходи фізичних осіб є одним із бюджетоутворюючих джерел доходів місцевих бюджетів, питома вага якого складає 47,6% до власних доходів, що надійшли до загального фонду бюджету Старосинявського району. Надходження по податку та збору на доходи фізичних осіб за 2015 рік становлять 11539,2 тис.грн., що більше відповідного показника минулого року на 2525,6 тис.грн. (у співставних умовах) або темп приросту склав 28,0% до надходжень за минулий рік. До планових показників виконання податку на доходи фізичних осіб складає 106,8% [27].

До спеціального фонду бюджету Старосинявського району надійшло податків, зборів та інших платежів в сумі 1648,9 тис.грн. або 185,1% до плану, в тому числі [27]:

- надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва в сумі 208,4 тис. грн.;

- по власних надходженнях бюджетних установ рівень виконання становить 156,0% (збільшення відбулося за рахунок плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю на 191,2 тис.грн.);

- надійшло коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у комунальній власності в сумі 51,0 тис. грн.

За результатами 2014 року до зведеного бюджету Старосинявського району по загальному та спеціальному фондах надійшло податків, зборів без врахування дотацій та субвенцій з державного бюджету в сумі 17773,8 тис.грн., що становить 103,8% до показників, які затверджені місцевими радами на

відповідний період (17119,5 тис.грн.). До відповідного періоду минулого року надходження збільшилися на 1155,9 тис. грн., або рівень виконання становить 107%.

До бюджету Старосинявського району по загальному фонду надійшло податків в сумі 15709,3 тис.грн., що становить 102% до планових призначень. До відповідного періоду минулого року надходження збільшилися на 1036,8 тис.грн. Не забезпечили виконання дохідної частини загального фонду бюджету району п'ять сільських ради та районний бюджет. Обсяг податкових надходжень загального фонду зведеного бюджету району у розрахунку на одного жителя у січні-листопаді склав 734 грн. Крім того, до показників доходів врахованих Міністерством фінансів України на 2014р. виконання доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів з урахуванням змін становить 97,4% [27].

Отже, підсумовуючи вищевикладене відмітимо, що доходи районного бюджету сформовані за рахунок міжбюджетних трансфертів (стабілізаційної дотації з державного бюджету та субвенцій), фактичні надходження яких порівняно з планом недовиконані на 0,1%. Неподаткові надходження представлені адміністративними зборами за орендною платою за користуванням комунальним майном, фактичні надходження яких порівняно з планом перевиконувались упродовж 2016-2018рр. З податкових надходжень наявний лише податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності в складі фінансових ресурсів даного місцевого бюджету. Відтак, органам Старосинявської РДА необхідно суттєво розширити можливі джерела неподаткових надходжень, а не формувати свої фінансові ресурси лише за рахунок міжбюджетних трансфертів. Органи місцевого самоврядування не мають у своєму розпорядженні податків, які б в достатній мірі відповідали принципу еквівалентності і, таким чином, встановлювали взаємозв'язок між жителями адміністративно-територіальних одиниць та відповідними місцевими бюджетами.

Органи місцевого самоврядування не мають у своєму розпорядженні податків, які б в достатній мірі відповідали принципу еквівалентності і, таким чином, встановлювали взаємозв'язок між жителями адміністративно-територіальних одиниць та відповідними місцевими бюджетами. Крім того, вони мають дуже обмежені можливості впливу на умови та рівень місцевого оподаткування – їх повноваження розповсюджуються лише на податки, які не відіграють суттєвої ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів. Це означає, що вони не мають у своєму розпорядженні інструментів, за допомогою яких було б можливо приводити доходи місцевих бюджетів у відповідність до потреб у фінансуванні видатків, а отже – враховувати інтереси місцевих жителів щодо бюджетних благ та послуг.

Відтак, за існуючих умов формування доходів місцевих бюджетів:

- населення та суб'єкти підприємницької діяльності адміністративно-територіальних одиниць не мають стимулів до легалізації своїх доходів та сплати податків, оскільки відсутній зв'язок між тими податками, які вони сплачують до місцевого бюджету, та тими благами, які вони отримують за рахунок місцевого бюджету;

- органи місцевого самоврядування втрачають стимули до проведення заходів, спрямованих на соціально-економічний розвиток територій та розширення податкової бази. Основні податкові доходи місцевих бюджетів віднесено до таких, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, а тому їх зростання найчастіше приводить або до зменшення трансфертів, які місцеві бюджети отримують з державного бюджету, або до збільшення коштів, які вони перераховують до державного бюджету.

2.2. Аналіз формування доходів місцевих бюджетів

В умовах незалежності органів місцевого самоврядування у здійсненні покладених на них функцій і виконанні власних і делегованих повноважень особливе місце належить місцевим бюджетам як фінансовій базі їх

функціонування. Впровадження реформи децентралізації передбачає досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації при стабільних джерел доходів для їх реалізації, раціональне використання накопиченого потенціалу і як наслідок досягнення фінансової спроможності регіонів [57].

В умовах ринку головний важіль бюджетної політики – визначення основних напрямів економічного впливу держави на суспільне виробництво. Бюджетна політика не може бути ефективною, якщо чітко не визначені основні її напрями на найближчий період і перспективу, не сформульовані головні цілі і першочергові завдання. При цьому обґрунтованість прийнятих заходів і майбутніх рішень повинні підкріплюватися відповідними розрахунками, що дозволяють визначити не тільки загальну вартість витрат держави чи органів місцевого самоврядування у зв'язку з схвалюваними рішеннями, але і віддалені фінансові наслідки. Результативність бюджетної політики багато в чому залежить також від дотримання двох умов: політичної стабільності в країні і високого рівня професіоналізму працівників бюджетної сфери. У розробці бюджетної політики беруть участь законодавчі (представницькі) і виконавчі органи влади, причому повноваження різних гілок і рівнів влади розрізняються в різних країнах залежно від особливостей державного устрою, історичних традицій, принципів розмежування повноважень.

На місцевому рівні роль бюджетної політики держави характеризується розмірами доходів місцевих бюджетів, що обумовлює в певній мірі фінансову незалежність органів місцевого самоврядування.

Розглянемо структуру доходів місцевих бюджетів України у 2014-2018рр. Як видно з даних табл. 2.4, доходи місцевих бюджетів більші, ніж на половину сформовані за рахунок офіційних трансфертів: у 2018р. на 57,1%. Частка податкових надходжень в доходах місцевих бюджетів коливається в межах 40% і досить незначною є питома вага неподаткових надходжень і доходів від

операцій з капіталом у формуванні доходів місцевих бюджетів України: частка становить відповідно 3,3% та 0,5%.

Таблиця 2.4. Склад та структура доходів місцевих бюджетів України у 2014-2018рр.*

Вид доходів	2014		2015		Роки 2016		2017		2018	
	млрд. грн.	Частка %	млрд. грн.	Частка %	млрд. грн.	Частка %	млрд. грн.	Частка %	млрд. грн.	Частка %
Податкові надходження	75,3	34,3	98,2	33,4	146,9	40,1	201,0	40,0	211,3	39,1
Неподаткові надходження	12,3	5,6	20,1	6,8	21,7	5,9	26,0	5,2	18,2	3,3
Доходи від операцій з капіталом	1,5	0,7	2,1	0,7	2,0	0,5	2,5	0,5	2,5	0,5
Офіційні трансферти	130,6	59,4	174,0	59,1	195,4	53,4	272,9	54,3	308,9	57,1
Всього	219,7	100,0	294,4	100,0	366,0	100,0	502,4	100,0	540,9	100,0

*Примітка. Складено автором на основі [13, 21, 27].

Загалом варто відмітити тенденції до щорічного хростання доходів місцевих бюджетів України, як за власними дозодами, так і за між бюджетними трасфертами. Значення власних доходів місцевих бюджетів в останні три роки коливається в межах від 45-47% загальних доходів місцевих бюджетів. У 2018р. до доходів місцевих бюджетів надійшло 562,4 млрд. грн., з яких 263,5 млрд. рн. – це власні доходи, а 298,9 млрд. грн. – передані з держбюджету (додаток Ж).

Наразі, доходи місцевих бюджетів не диверсифіковані, основну частку податкових доходів місцевих бюджетів становить один вид надходжень – податок на доходи фізичних осіб – близько 60% у 2018р. (табл. 3.1 додаток 3). Місцеві податки, питома вага в сукупних доходах яких складає 26%, не виконують функції фіскального інструменту органів місцевого самоврядування.

Наступним етапом аналізу є дослідження неподаткових надходжень, які займали третє місце у структурі доходів місцевих бюджетів. У 2014 р. питома вага цієї групи доходів становила 5,6%. у 2015 р. вона зросла до 6,8%. У 2018 році зменшилася до 3,3% (табл. 3.2 додаток 3). Частка офіційних трансфертів у доходах місцевих бюджетів України є високою в умовах децентралізації, яка

передбачає забезпечення фінансової незалежності (спроможності) органів місцевого самоврядування.

Значну астину доходів місцевих бюджетів становлять кошти, які їм передають з держбюджету (чи іншого місцевого бюджету) у вигляді дотацій та субвенцій (тобто, міжбюджетних трансфертів). За ці кошти не стягують платню (як, наприклад, за користування кредитом) і їх не потрібно повертати (як позику чи кредит). Необхідність «перекидання» коштів з державного бюджету місцевим зумовлена неспроможністю ОМС профінансувати лише за рахунок власних доходів виконання всіх покладених на них повноважень (утримувати школи, лікарні, житлово-комунальне господарство тощо).

Головною відмінністю дотацій від субвенцій є відсутність обмежень щодо напрямів їх використання. Дотації здебільшого скеровують для фінансування поточних потреб місцевої громади. Хоча варто відзначити, що для ефективного використання коштів, урядовці деякі дотації «прив'язують» до конкретних напрямів використання. Наприклад, додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я призначена для здійснення поточних видатків у школах, включаючи зарплату непедагогічного персоналу, та для оплати енергоносіїв в лікарнях, амбулаторіях та інших закладах охорони здоров'я.

Загалом дотацій є порівняно небагато: базова та реверсна, які призначені для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій; стабілізаційна, яка надається для компенсації диспропорцій бюджетів (в основному районів) у зв'язку із появою бюджетів ОТГ, які мають прямі взаємовідносини з державним бюджетом; додаткові дотації на окремі цілі (на 2019 рік їх передбачено лише три). У держбюджеті на 2019 рік на усі дотації для місцевих бюджетів (без врахування реверсної, яку передають з місцевих бюджетів до державного) закладено 25,9 млрд. грн.

Для субвенцій, які надходять з державного бюджету місцевим бюджетам, характерна конкретна мета і встановлений Кабміном порядок використання (наприклад, придбання ліків, формування інфраструктури ОТГ тощо). Але

вузьке коло використання субвенцій компенсується їхньою кількістю. У держбюджеті на 2019 рік передбачено 44 окремі субвенції на загальну суму 262,4 млрд. грн. «Найдорожчими» серед них є: освітня субвенція (69,6 млрд грн), субвенція на виплату допомоги малозабезпеченим сім'ям (63,0 млрд грн), медична субвенція (55,7 млрд. грн.), субвенція на надання пілг та житлових субсидій населенню на оплату природного газу (35,1 млрд. грн.) та субвенція на будівництво автомобільних доріг (14,7 млрд. грн.). Вони сумарно поглинають понад 90% усіх виділених на субвенції коштів [].

Визначну роль у системі забезпечення сталого розвитку Старосинявського району відводиться механізму забезпечення фінансової спроможності, успішне функціонування якого дає можливість не лише запобігти фінансовій кризі, а й в значній мірі позбавити регіон від залежності використання залучених фінансових ресурсів, прискорити темпи сталого розвитку його території. Фінансова спроможність регіону передбачає його фінансове забезпечення на рівні, що є достатнім для сталого розвитку, подолання диспропорцій з урахуванням особливостей регіону. Його потенціалу щодо адаптації до ринкових умов господарювання.

Фінансова спроможність району обумовлюється ефективністю механізму формування доходів районного бюджету. Тому вважаємо за необхідне зупинитися більш детально на дослідженні структури та динаміки основних джерел надходжень бюджету Старосинявської РДА, що використовуються для аналізу та прогнозування соціально-економічного розвитку району. Розглянемо динаміку та структуру доходів районного бюджету у 2014-2018рр. в розрізі основних їх видів. Як видно з даних табл. 2.5, доходи загального фонду районного бюджету у 2016-2018рр. збільшились на 24302,8 грн., і на кінець 2018 року становили 90165,3 тис. грн. Зауважимо, що доходи районного бюджету збільшились на 37,5% за досліджуваний період за рахунок збільшення офіційних трансфертів, тоді як податкові та неподаткові надходження зменшились.

Таблиця 2.5 - Доходи районного бюджету Старосинявської РДА у 2014-2018рр.* тис. грн.*

Назва доходів, згідно з бюджетною класифікацією	Роки				
	2014	2015	2016р	2017р	2018
<i>Доходи загального фонду:</i>					
<i>1. Податкові надходження</i>	18,0	12,6	8,1	-	0,1
Податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності	13,5	11,4	8,1	-	0,1
<i>2. Неподаткові надходження</i>	78	75	70,3	51,8	28,7
Адміністративні збори та платежі	65,2	67,4	69,5	45,7	19,2
Інші неподаткові надходження	12,8	7,6	0,8	6,1	9,5
<i>3. Офіційні трансферти</i>	53870,4	54320,6	64812,3	92841,4	89136,5
Дотації	156,3	187,4	193,7	288,4	774,8
Субвенції	53714,1	54133,2	64618,6	92553,0	88361,7
Разом доходів загального фонду	53966,4	54408,2	64849,1	92893,2	89165,3
<i>Доходи спеціального фонду:</i>					
Власні надходження бюджетних установ	13,4	-	-	-13,4	-100,0
<i>Разом доходів спеціального фонду</i>	13,4	-	-	-13,4	-100,0
Разом доходів бюджету	64862,5	92891,8	89165,3	+24302,8	+37,5
<i>Частка неподаткових надходжень у:</i>					
- доходах загального фонду бюджету, %	0,1	0,06	0,03	-0,07	-67,8
- сукупних доходах бюджету, %	0,1	0,06	0,03	-0,07	-67,8

*Примітка. Складено автором на основі даних про виконання районного бюджету [21, 27].

Зауважимо, що доходи районного бюджету збільшились зовсім не завдяки неподатковим надходженням до бюджету, адже їх частка в сукупних фінансових ресурсах районного бюджету є мізерною і становить лише 0,03% на кінець 2018р. і 0,1% на кінець 2016р. Це свідчить про те, що органи районної ради зовсім не активізують пошук перспективних джерел неподаткових надходжень районного бюджету, а покладаються переважно лише на міжбюджетні трансферти з державного та інших місцевих бюджетів. Крім того, в динаміці за досліджуваний період обсяги неподаткових надходжень районного бюджету Старосинявської РДА зменшились у 2018р. до 24,7 тис. грн. переважно за рахунок зменшення надходжень адміністративних зборів до районного бюджету.

До загального фонду податкових надходжень належать податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності, який у 2016р. становив 8,1 тис. грн., а у 2018р. лише 0,1 тис. грн. за відсутності у 2017р., що свідчить про неприбуткову діяльність комунальних підприємств і установ Старосинявського району. До загального фонду неподаткових надходжень відносять також адміністративні збори та платежі, обсяги яких зменшились на 50,3 тис. грн. і на кінець 2018р. становили 19,2 тис. грн. Основну частку доходів загального фонду районного бюджету становлять офіційні трансферти – майже 99,9%. Їхні обсяги збільшились у 2018р. порівняно з 2016р. на 24324,2 тис. грн., а порівняно з 2017р. – зменшились на 3704,9 тис. грн. переважно за рахунок отриманих субвенцій з державного та місцевого бюджетів.

Аналізуючи структурну будову неподаткових надходжень районного бюджету варто відмітити, що найбільшу питому вагу має адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: 43,7% на кінець 2018р. (відбулося зменшення надходжень даного збору майже вдвічі). Зросла питома вага адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань району більше, як у 2 рази: на кінець звітного року становить 33,6%, що на 3,2% більше, ніж у 2017р. Варто відмітити суттєве збільшення питомої ваги надходжень від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності району до 22,7% у 2018р. (додаток К).

Отже, основною метою соціально-економічного розвитку Старосинявського району є створення умов для підвищення добробуту його мешканців на основі економічного зростання, забезпечення рівня соціальних гарантій, розвитку систем забезпечення життєдіяльності району. Для досягнення цієї мети районна рада основним завданням вбачає консолідацію зусиль усіх гілок районних органів влади та територіальної громади на досягнення макроекономічної стабілізації та створення передумов для

відновлення економічного зростання, що передбачає наступні пріоритетні напрямки діяльності:

- нарощування та ефективне використання виробничого потенціалу району, забезпечення конкурентоспроможності господарського комплексу через інноваційний розвиток, освоєння нових видів продукції та послуг;
- підвищення інвестиційної привабливості району та створення умов для залучення інвестицій;
- забезпечення стабільної роботи комунального господарства;
- проведення реконструкції та капітального ремонту об'єктів благоустрою, інженерних мереж, шляхового господарства, закладів гуманітарної сфери району за рахунок коштів державного, місцевого бюджетів та інших джерел фінансування;
- реалізація комплексу заходів з енергозбереження та підвищення ефективності використання енергоресурсів у господарському комплексі;
- покращення роботи транспортного комплексу району;
- створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, приватної ініціативи громади.

Підсумовуючи вищевикладене відмітимо, що вплив рішень органів місцевого самоврядування на формування власних податкових надходжень в Україні здійснюється у межах встановлення місцевих податків і зборів, питома вага яких у загальній структурі доходної частини місцевих бюджетів складає до двох відсотків. Основою власних доходів місцевих бюджетів є доходи від операцій з капіталом та власні надходження бюджетних установ.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

3.1. Перспективні напрями формування доходів місцевих бюджетів

Ратифікація Україною Європейської хартії місцевого самоврядування, прийняття Кабінетом міністрів України „Концепції реформування місцевих бюджетів”, вимагають проведення заходів із децентралізації бюджетної системи, підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів і рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень, підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів, збільшення їх інвестиційних ресурсів, удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин.

З метою усунення накопичених проблем і недоліків у формуванні та використанні місцевих бюджетів України та на виконання зазначених програмних документів, прийнятих вищими органами влади України, пропонуємо ряд заходів щодо удосконалення системи формування місцевих бюджетів України.

Для зміцнення фінансової основи місцевих органів влади та самоврядування, зменшення залежності місцевих бюджетів від трансфертного фінансування, усунення зустрічних фінансових потоків, пропонуємо закріпити за місцевими бюджетами частки загальнодержавних податків. Формування місцевих бюджетів за рахунок частини загальнодержавних податків може відбуватися в різних формах, які зумовлюють різний вплив місцевих органів влади на податкові доходи. Місцева влада може [45]:

- встановлювати власні додаткові ставки (надбавки) по певних загальнодержавних податках;
- мати право на певний процент доходів від податків, зібраних на відповідній території, або на законодавчо встановлену частку загальнонаціональних податкових надходжень.

При формуванні доходів місцевих бюджетів за рахунок частини загальнодержавних податків органи місцевої влади та самоврядування не можуть самостійно визначати базу оподаткування та встановлювати податкові ставки. Це роблять органи центральної влади. Причому, рівень самостійності місцевих органів влади залежить від того, наскільки вони можуть впливати на формування податкового законодавства (щодо визначення нормативів міжбюджетного розподілу податків). Такий розподіл вважається механізмом, який дозволяє забезпечувати певний баланс між самостійністю місцевих органів влади у бюджетній сфері та стабільністю національної бюджетної системи.

Доступ місцевих органів влади до загальнодержавних податків вважається навіть необхідним у випадках, коли вони відповідають за виконання широкого переліку соціально значущих функцій (наприклад, з надання послуг у сфері освіти та охорони здоров'я). До позитивних характеристик системи формування місцевих бюджетів за рахунок частини загальнодержавних податків слід також віднести те, що спільні податки і єдине управління ними дозволяють проводити ефективну податкову політику, а зміни у податкових надходженнях і, відповідно, ризики таких змін розподіляються між різними видами бюджетів, тобто позначаються не тільки на місцевих, але й на центральному бюджеті.

Надання місцевим органам влади права встановлювати власні додаткові ставки (надбавки) по загальнодержавних податках, які надходять до центрального бюджету, дозволяє їм досить гнучко приводити фінансові можливості місцевих бюджетів у відповідність до потреб у фінансуванні їх видатків. Розміри таких надбавок можуть бути обмеженими або встановлюватися місцевими органами влади на власний розсуд. Негативною характеристикою використання такого джерела фінансування місцевих бюджетів є багаторазове оподаткування одного й того самого об'єкта.

До системи міжбюджетного розподілу податків найчастіше включаються податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств та податок

на додану вартість (ПДВ), привабливість яких для місцевих бюджетів зумовлюється, насамперед, тим, що вони забезпечують їм значні надходження. Завдяки податку на доходи фізичних осіб формується значна частина фінансових ресурсів місцевих органів влади багатьох країн [56].

Використання податку на доходи фізичних осіб (за місцем проживання) для фінансування діяльності місцевих органів влади сприяє забезпеченню територіальної відповідності між платниками податку та суб'єктами, які користуються місцевими суспільними благами, що надаються за рахунок місцевих бюджетів. Проте широка самостійність місцевих органів влади у питаннях оподаткування доходів може призводити до недостатнього врахування наслідків місцевої податкової політики для економіки країни в цілому. Так, збільшення ставок податку з доходів фізичних осіб знижує стимули до роботи, заощаджень і здобуття освіти, а отже - негативно впливає на розвиток національної економіки. У середньостроковій перспективі це може спричинити зменшення не тільки надходжень податку з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів, але й внесків до фондів обов'язкового соціального страхування, а отже - збільшення видатків центрального бюджету на фінансування додаткових дотацій цим фондам. З метою запобігання надто високому рівню оподаткування доходів фізичних осіб можуть застосовуватись або віднесення відповідного податку до загальнодержавних, або обмеження автономії місцевих органів влади у питаннях визначення його ставки.

Закріплення частки податку на прибуток підприємств за місцевими бюджетами дасть їм додатковий фінансовий ресурс стимулюючого характеру. Адже, залишення на місцях частки цього податку буде стимулювати місцеві органи влади до проведення такої регіональної економічної політики, основними цілями якої є [4]:

- збільшення прибутковості підприємств, що знаходяться на підзвітних територіях;
- збільшення кількості прибуткових підприємств, установ, організацій;
- сприяння створенню нових малих та середніх підприємств;

- фінансова, інноваційна, інвестиційна, правова, експертна підтримка підприємств даного регіону;
- сприяння створенню та покращенню економічної та транспортної інфраструктури, що забезпечує взаємозв'язок та ефективну роботу підприємств регіону;
- проведення єдиної економічної політики, що забезпечує підвищення економічного та соціального потенціалу підприємств регіону.

Негативними рисами використання податку на прибуток підприємств для фінансування діяльності місцевих органів влади є нестабільність його надходжень внаслідок чутливості прибутку до кон'юнктурних коливань в економіці, ризику посилення міжрегіональної податкової конкуренції, вплив цього податку на структуру виробництва й торгівлі у країні. Нестабільність надходжень податку на прибуток підприємств порівняно з іншими податками створює проблеми для фінансування місцевих бюджетів, основні видатки яких або є нечутливими до економічних циклів (наприклад, на освіту), або мають тенденцію збільшуватися під час економічних спадів (наприклад, соціальні трансферти). Це може призвести до коригувань бюджетної політики залежно від коливань економічної активності, що є небажаним з огляду на запізнювання відповідних заходів (наприклад, діагностика ситуації, прийняття бюджетних рішень та їх реалізація вимагають часу).

Податок на додану вартість – це податок на споживання, який має відносно сталу податкову базу, це непрямий податок, який зручно використовувати для завдань податкового регулювання доходів місцевих бюджетів, з огляду на стабільність та рівномірність його надходжень. Також, закріплення частки цього податку за місцевими бюджетами буде стимулювати збільшення товарообігу регіонів задля збільшення своєї частки податку, яка буде залишатись на місцях. Податок на додану вартість широко використовується для завдань міжбюджетного регулювання в Німеччині, де він розподіляється між федерацією, землями та громадами на основі договору федерального уряду з землями і закріплюється федеральним законом.

Критерієм цього розподілу є показник так званої квоти покриття - співвідношення між поточними доходами бюджету федерації і бюджетів земель та їх необхідними витратами.

В результаті додаткового закріплення за місцевими бюджетами визначених часток загальнодержавних податків – ПДВ із вироблених в Україні товарів та податку на прибуток підприємств значно зменшаться суми офіційних трансфертів місцевим бюджетам. Відповідно, на ці суми зменшаться зустрічні грошові потоки між центром та регіонами, що позитивно вплине на грошовий оборот та ефективність формування та використання коштів місцевих бюджетів. Адже, надмірна перерозподільна функція фінансової системи негативно позначається на наявній системі розподілу та перерозподілу створюваного продукту та знижує ефективність самої фінансової системи. Зокрема, перевантаження фінансової системи різними формами перерозподілу ресурсів між верствами населення, галузями економіки та регіонами негативно впливає на стимули до праці, оскільки відбувається відрив використання фінансових ресурсів від місця їх створення. Тому, треба вживати серйозних заходів, які б забезпечили раціональнішу структуру співвідношення централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів та зменшення перерозподільних процесів [5].

Також заходом щодо стимулювання розвитку територій може стати безпосереднє узгодження розмірів дотацій з основними соціально-економічними показниками розвитку адміністративно-територіальних одиниць, такими як обсяги виробленої продукції, виконаних робіт та наданих послуг, одержаного суб'єктами господарювання прибутку, сплачених до бюджетів податків та зборів, середньомісячної заробітної плати, рівня безробіття тощо. Формульний підхід, що застосовується зараз до розрахунку дотацій вирівнювання, доцільно застосувати і для розрахунку субвенцій з державного бюджету. Одержання субвенцій повинно бути науково обґрунтованим показниками економічного і соціального розвитку територій, необхідно запровадити дієвий контроль за їх використанням.

Розкриттю оптимального потенціалу формування доходів місцевих бюджетів спряє комплексне та системне оцінювання результатів виконання бюджетів, яке ми пропонуємо здійснювати на основі напрацювань науковців Стеценко Т.В., і Яременко В. Г. й запропонованого ними методу ABC-XYZ-аналізу доходів місцевих бюджетів. Для досягнення оптимізаційного аналізу всі доходи ранжуються за власним внеском у наповнення відповідного місцевого бюджету та оцінюються щодо стабільності рівня виконання (перманентно значний чи високий рівень коливань значень близько 100% вказує на наявність проблем або на стадії складання бюджету, або на стадії його виконання). За допомогою цього методу всі доходи місцевого бюджету розподіляються на дев'ять груп: від групи А-Х (бюджетоутворюючі доходи з дієвими механізмами планування й виконання) до групи С-Z (найменші доходи за питомою вагою із суттєвим рівнем невизначеності) [64].

У табл. Л.1 додатку Л наведені результати застосування методу ABC-XYZ-аналізу для групування узагальнених доходів місцевих бюджетів України без урахування міжбюджетних трансфертів. Наслідком проведення ABC-аналізу є виокремлення джерел доходів місцевих бюджетів за принципом Парето. Відтак, у 2018 р. номенклатура бюджетоутворюючих доходів не відрізнялась різноманіттям: до групи А (внесок до 80% загальних доходів місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів) входило тільки три податкових джерела, таких як: податок та збір на доходи фізичних осіб, податок на майно та єдиний податок; група В (внесок до загальних доходів місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів не перевищує 15–20%) також представлена тільки 5 джерелами, три з яких мають податковий характер, а інші два – належать до групи неподаткових надходжень [64].

Метою проведення XYZ-аналізу є ранжування статей доходів місцевих бюджетів за ступенем стабільності виконання та точністю планування й прогнозування відповідних показників. Для розрахунку коефіцієнта варіації вибрано період з 2015р., тобто з моменту проведення останньої бюджетної

реформи. У розрахунках коефіцієнта варіації замість середньої арифметичної величини застосовувалося значення у 100% як бажаний рівень виконання всіх доходів місцевих бюджетів [64]. Результати здійсненого аналізу подано в додатку Л. Матриця ABC–XYZ-аналізу виконання доходів місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) не тільки демонструє менеджеру сфери місцевих фінансів нестабільні в контексті прогнозування та виконання доходи, але й дає змогу визначити пріоритетність та черговість прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення механізмів планування та виконання відповідних доходів чи обґрунтувати економію часу та коштів за відсутності активних управлінських дій щодо незначних доходів (табл. Л.3 додатку Л).

Отже, використання методу ABC-XYZ-аналізу під час оцінювання виконання дохідної частини місцевих бюджетів дає змогу обґрунтувати необхідність та послідовність управління процесами планування й виконання окремих дохідних джерел. Результати ABC-XYZ-аналізу виконання дохідної частини місцевих бюджетів України довели високий рівень організації процесів планування та виконання відповідних бюджетних показників. ABC-XYZ-аналіз дав змогу виявити потенціал в управлінні процесами планування й виконання власних надходжень бюджетних установ, зокрема щодо інших джерел власних надходжень бюджетних установ.

3.2. Зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів і можливості його використання у вітчизняній практиці

В процесі формування доходів місцевих бюджетів на сьогоднішній день виникають проблеми міжгалузевого і системного характеру вирішення яких потребує дослідження зарубіжного досвіду. Формування нової структури механізму фінансового забезпечення місцевого самоврядування у Європі розпочалось у 1957 році з заснуванням Постійної конференції місцевих та регіональних властей Європи. З часом Конференцію було реорганізовано і підвищено до рівня Конгресу місцевих та регіональних властей Європи у

зв'язку з значним розвитком місцевого самоврядування. У 1985 році Рада Європи розробила “Європейську Хартію місцевого самоврядування” відповідно до якої визначаються основні законодавчі орієнтири регіональної демократії.

Певні положення щодо формування доходів місцевих бюджетів вміщують Європейська Хартія міст та Європейська декларація прав міст, ухвалені у березні 1992р. Європейська декларація прав міст проголошує, що громадяни міст наділені правами щодо фінансових механізмів і структур, які дозволяють органам місцевого самоврядування знаходити фінансові ресурси, необхідні для здійснення прав, визначених зазначеною декларацією.

Відповідно до Європейської Хартії міст визначається, що на органи місцевого самоврядування покладаються зобов'язання щодо забезпечення економічного розвитку своїх регіонів; місто в економічному і соціальному плані визначається частиною свого регіону і навколишньої території; при розробці планів органів місцевого самоврядування повинні враховувати взаємовідносини міста з усім регіоном; економічне зростання і розвиток залежать від інфраструктури, достатньої для організації, підтримки і розвитку такого зростання; співробітництво між приватним і державним секторами є важливим компонентом у міському економічному зростанні і розвитку.

Оскільки міжбюджетні відносини визначаються в залежності від особливостей організації державної влади та місцевого самоврядування, процес формування доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн доцільно поділити на дві групи: процес формування доходів у федеративних та унітарних країнах.

У федеративних країнах органи місцевого самоврядування вступають у безпосередні відносини лише з державною владою суб'єктів федерації, оскільки організація місцевого самоврядування визначається не федеральною владою, а державною владою суб'єктів федерації. Зокрема, складові федерації в Німеччині на відміну від районів централізованих держав володіють конституційною автономією. В таких країнах як Італія та Франція в політичній системі відсутній центральний орган, який би здійснював політику регіонів [68].

В унітарних країнах засади формування доходів місцевих бюджетів визначає центральна влада. Тобто, органи місцевого самоврядування вступають у безпосередні відносини з центральною державною владою.

Серед західноєвропейських унітарних країн розрізняють інтегровані та не інтегровані системи. В інтегрованих системах – англосаксонській та скандинавській моделях – органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями необхідними для ефективного забезпечення публічними місцевими благами. У не інтегрованій моделі – французькій та більшості середземноморських країн – принципи автономії та забезпечення надання послуг розділені, тобто кожен населений пункт має свій власний муніципалітет, існує багато невеликих місцевих урядів [67]. Таким чином, при наявності загальної тенденції до децентралізації, принципи державного устрою в унітарних і федеративних країнах різні.

В залежності від того, як побудована взаємодія місцевих фінансів з державними фінансами існує велика кількість моделей формування доходів місцевих бюджетів. Модель формування доходів місцевих бюджетів в кожній з країн являє собою абстрактну модель, яка відтворює сучасний стан розвитку місцевих фінансів. Зокрема, розмежування дохідних джерел місцевих бюджетів у світовій практиці здійснюється за такими принципами [57]:

- стабільність розподілу доходів між рівнями бюджетної системи на основі єдиних підходів;
- власні доходи бюджетів кожного рівня мають стати основним ресурсом для реалізації закріплених за ними видаткових повноважень;
- податкові повноваження органів місцевого самоврядування не повинні обмежувати переміщення капіталів, робочої сили, товарів і послуг, а також давати змогу експортувати податковий тягар в інші регіони;
- розмежування податкових повноважень і дохідних джерел має орієнтуватися здебільшого на вертикальне, а не на горизонтальне фінансове вирівнювання.

Значну роль при визначенні основних чинників, які впливають на процес формування доходів місцевих бюджетів, тобто сукупність організаційних та інституційних умов, що забезпечують функціонування місцевих фінансів у Європейських країнах відіграє політика фінансової децентралізації. Метою фінансової децентралізації є створення такої системи управління фінансами, яка побудована на раціональному розподілі функцій та їх фінансовому забезпеченні у сфері надання громадських і державних послуг, а також на наданні послуг громадянам найбільш близькими до них органами державної влади та місцевого самоврядування.

У розвинених країнах фінансова децентралізація застосовується для реорганізації уряду з метою надання суспільних послуг у найбільш ефективний спосіб. Загальне поняття фінансової децентралізації включає політичні, економічні та інституціональні аспекти організації міжбюджетних відносин і охоплює широкі сфери діяльності – від ефективності функціонування державних інститутів та розвитку стабільної фінансової інфраструктури до вдосконалення механізмів фінансових трансфертів та підтримки соціального страхування.

До найбільших держав у яких склалася децентралізована система управління, належать Індія, Бразилія, Китай, США, Канада, Німеччина, Франція тощо. У Німеччині система міжбюджетних відносин характеризується чітким розподілом компетенції між органами влади різних рівнів, який здійснюється в трьох сферах: законодавстві, управлінні і фінансуванні. Основними адміністративно-територіальними одиницями є федерація, землі (суб'єкти федерації - 16) і общини. Федерація фінансує об'єкти, що мають державне значення, землі забезпечують фінансування об'єктів регіонального значення, общини фінансують всі місцеві об'єкти. Відповідно до Конституції Німеччини федерація і землі у фінансовому відношенні незалежні і ведуть бюджетне господарство самостійно, общини ж є частиною земель, і їх бюджети підконтрольні землям. Конституційно визначені джерела доходів закріплені за всіма трьома рівнями. В процесі розподілу доходів між бюджетами різних

рівнів в Німеччині можна виділити п'ять етапів: 1) надходження зібраних на території земель земельних податків; 2) розподіл прибуткового податку і податку на прибуток корпорацій відповідно до територіальної приналежності платника податків; 3) горизонтальний перерозподіл ПДВ; 4) горизонтальний перерозподіл всіх податкових доходів; 5) додаткові субсидії з федеральних коштів [60].

Серед європейських країн, для яких характерний дуже високий рівень централізації у сфері регіональної політики, можна виділити Італію та Португалію. Залежно від статусу регіонів в Італії визначаються відмінності у розпорядженні ресурсами. Органи місцевого самоврядування регіонів зі спеціальним статусом наділені більш значними повноваженнями щодо самостійного розподілу фінансових ресурсів отриманих від органів державної влади. На місцеві органи влади Італії покладені завдання щодо фінансування послуг медичних установ, планування містобудування, водопостачання, а також дорожнього будівництва і внутрішнього пасажирського транспорту. При цьому, в законодавстві визначена можливість передачі частини витратних повноважень органами місцевого самоврядування вищестоящого рівня на нижчестоящий рівень. Слід зазначити, що передача витратних повноважень в Італії супроводжується виділенням цільових грантів з бюджету відповідного рівня на здійснення переданих витрат.

Основну частину доходів місцевих бюджетів в Італії становлять засоби, які передаються у вигляді грантів з бюджетів вищестоящого рівня. Гранти, що надаються розподіляються на цільові і нецільові. Нецільові в регіональному розрізі складають лише близько 3% всіх доходів місцевих бюджетів. При цьому, джерелами нецільових грантів місцевих бюджетів є два національних бюджетних фонди - загальний фонд і фонд регіонального розвитку. Кошти зазначених фондів розподіляються між регіонами пропорційно чисельності населення, площі регіону і рівню безробіття в регіоні.

Оскільки зарубіжний досвід повинен застосовуватись адаптовано з урахуванням придатності у даному науковому дослідженні ґрунтовніше

розглядатимуться особливості процесу формування доходів місцевих бюджетів, в країнах які ратифікували Європейську Хартію місцевого самоврядування.

Для України модель формування доходів місцевих бюджетів розвинутих європейських країн які ратифікували Європейську Хартію можуть служити прикладом в якості довгострокових орієнтирів, в більшості досвід цих країн – повністю відповідає потребам реформування місцевих бюджетів в Україні.

Формування й реалізація регіональної політики відповідно до принципів регіональної політики європейських держав стануть важливим кроком на шляху включення національної економіки в європейський економічний простір та інтеграції України у Європейське співтовариство. Факторні умови формування дохідних джерел місцевих бюджетів в сучасних обставинах мають вплив на процес формування доходів місцевих бюджетів, передусім в аспекті швидкості, з якою вони створюються, вдосконалюються та відповідають наданим повноваженням, а не в кількісних параметрах наявності достатніх обсягів тих чи інших факторів.

У практиці розвинених Європейських країн зустрічаються випадки, коли дефіцитність, повна недосяжність факторів чи жорсткі обмеження на їх використання стимулюють до пошуку нових джерел, зокрема людських ресурсів; природних ресурсів; науково-технічного потенціалу; фінансового потенціалу тощо. У розвинених Європейських країнах останнім часом спостерігаються дві тенденції щодо підвищення ефективності процесу формування доходів місцевих бюджетів: зростання політичної ваги регіонів і збільшення кількості регіональних ініціатив у економічній сфері. Що сприяє зростанню темпів їх економічного розвитку, які в середньому вищі від світових показників.

Базуючись на досвіді європейських країн, на сьогоднішній день формується нова ідеологія бюджетного процесу, стрижнем якої є націлення на результат, а не на процес тобто виконання визначених завдань і отримання конкретних результатів на засадах ефективного використання ресурсів.

Практика взаємовідносин органів влади різних рівнів забезпечує життєдіяльність та розвиток регіонів. Чіткій розподіл повноважень, законодавче гарантування прав на встановлення місцевих податків і зборів, створили умови для розвитку регіонів та збалансування бюджетів. За ознаками централізації системи управління виділено дві моделі формування доходів місцевих бюджетів: 1) значна монополізація організації процесу фінансування місцевих бюджетів; 2) організація процесу фінансування місцевих бюджетів здійснюється переважно органами місцевого самоврядування.

Найбільшу роль у доходах місцевих бюджетів Європейських країн відіграють офіційні трансферти, податок на нерухомість, місцевий корпоративний податок (податок на підприємницьку діяльність) та місцевий податок з доходів громадян. Питома вага трансфертів та податків на доходи у структурі доходів місцевих бюджетів у окремих європейських країнах складає більше 70% [20].

Виходячи із механізму розподілу бюджетних трансфертів у Європейських країнах найбільш поширеними їх джерелами є наступні види: додаткові дотації, дотації на виконання спільних завдань; глобальна дотація на функціонування, дотація на компенсування додаткових пільг, спеціальні субвенції; генеральна субвенція, цільові дотації; бюджетні субвенції, субсидії з фонду вирівнювання, цільові трансферти; бюджетні дотації, спеціальні субсидії; незв'язна субвенція, цільові дотації; бюджетна дотація, федеральний трансферт.

Однак традиції місцевого та регіонального самоврядування Європейських країн свідчать, що вихід з кризової ситуації та подальші перспективи стабільного розвитку мають ті країни, в яких місцеві органи влади наділені повноваженнями щодо самостійного визначення порядку збору та використання коштів на розвиток адміністративно-територіальних одиниць.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних і практичних засад формування доходів місцевих бюджетів сформульовано та обґрунтовано наступні висновки і пропозиції.

Однією з найбільших перепон пропорційного та інтенсивного розвитку регіонів і всієї держави в цілому є недосконалість певних аспектів формування доходної частини місцевих бюджетів, а саме: складу її дохідних джерел, порядку розмежування податкових надходжень, відсутності у місцевих органів влади належних стимулів для підвищення ефективності мобілізації фінансових ресурсів (понаднормово) у рамках їх повноважень, тощо.

Доходи місцевих бюджетів - це система мобілізації фінансових ресурсів регіону у розпорядженні місцевих органів самоврядування (інструмент перерозподілу частини валової доданої вартості регіону) задля виконання покладених на них функцій у рамках повноважень, визначених законодавчою базою України. Досліджено доходи місцевих бюджетів в розрізі їх видів за класифікаційними ознаками.

Сутність процесу формування доходів місцевих бюджетів полягає в законодавчо закріпленій діяльності пов'язаній із складанням місцевих бюджетів відповідно до форм і засобів організації та створення фінансових ресурсів на місцевому рівні з метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів та добробуту громадян. Суб'єктами формування доходів місцевих бюджетів виступають: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадяни, асоціації, громадські організації, державний та приватний сектори.

Реформа децентралізації дозволила суттєво наростити доходну частину місцевих бюджетів. Аналіз практики формування доходів місцевих бюджетів дає підставивідмітити, що фінансове забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування є важливою передумовою забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень і

задоволення більшості суспільних потреб населення на належному, гарантованому державою рівні. Пріоритетним джерелом фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів, які формуються у результаті розподілу та перерозподілу ВВП з метою формування грошових фондів, необхідних органам місцевого самоврядування для забезпечення реалізації їх функцій і завдань.

Незважаючи на важливу роль податкових надходжень у формуванні доходів місцевих бюджетів, з року в рік зростає частка міжбюджетних трансфертів у структурі дохідної частини зазначеної ланки бюджетної системи. З одного боку, вони забезпечують збалансованість місцевих бюджетів, а з іншого – зменшують рівень фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Враховуючи тенденцію зменшення питомої ваги податкових надходжень місцевих бюджетів, доведено необхідність реформування існуючих податкових джерел їх наповнення. Беручи до уваги досвід розвинених країн, необхідним є розширення бази оподаткування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та введення додаткової ставки оподаткування, адже розмір неоподатковуваної площі значно завищений, і цей податок стає вже елементом податку на багатство. До системи міжбюджетного розподілу податків в Україні пропонуємо включити податок на прибуток підприємств та податок на додану вартість із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), привабливості яких для місцевих бюджетів зумовлюється, тим, що вони забезпечують значні надходження та стійку податкову базу, а податкові ризики розподіляються між різними видами бюджетів. Закріплення 20% надходжень цих податків за місцевими бюджетами надасть їм додатковий фінансовий ресурс стимулюючого характеру.

Органи місцевого самоврядування мають дуже обмежені можливості впливу на умови та рівень місцевого оподаткування – їх повноваження розповсюджуються лише на податки, які не відіграють суттєвої ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів. Це означає, що вони не мають у своєму

розпорядженні інструментів, за допомогою яких було б можливо приводити доходи місцевих бюджетів у відповідність до потреб у фінансуванні видатків, а отже – враховувати інтереси місцевих жителів щодо бюджетних благ та послуг.

Акцентовано увагу на доцільності використання методу ABC-XYZ-аналізу під час оцінювання виконання дохідної частини місцевих бюджетів, що дасть можливість обґрунтувати оптимальну послідовність управління процесами планування й виконання окремих дохідних джерел місцевих бюджетів.

Для підвищення зацікавленості місцевих органів влади в розвитку економіки, збільшенні податкового потенціалу відповідних територій необхідно вжити таких заходів:

- своєчасно та адекватно оцінювати податкоспроможність регіону (у формулі розрахунку дотацій вирівнювання) виходячи не з фактичних показників податкових надходжень, а з оцінок потенційних можливостей їх збільшення;
- запровадити коригування обсягів дотацій вирівнювання місцевим бюджетам із урахуванням динаміки економічного розвитку відповідних територій порівняно з розвитком економіки країни в цілому;
- встановити максимальну частку доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, які можуть передаватися до державного бюджету в межах системи вирівнювання доходів місцевих бюджетів, щоб така система не призводила до вилучення з місцевих бюджетів додаткових коштів, отриманих завдяки розвитку економіки відповідних територій.

Послідовне застосування принципу еквівалентності при формуванні доходів місцевих бюджетів дасть змогу створити передумови для збільшення обсягів та підвищення якості суспільних благ і послуг (за збереження існуючого рівня доходів) або для зниження податкового навантаження на економіку та населення, забезпечуючи при цьому існуючий рівень наданих

благ, а отже, для підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів та реалізації конкурентних переваг регіонів.

Визнаючи перспективність удосконалення формування доходів місцевих бюджетів для України та враховуючи накопичений досвід Європейських країн, потрібно підкреслити, що органи місцевого самоврядування є одним із елементів розбудови фундаменту демократичної держави. Тому в умовах формування нових відносин між різними рівнями влади, розширення повноважень органів місцевого самоврядування в зв'язку з проведенням економічних реформ необхідних для вступу до Європейського Союзу, децентралізація влади шляхом зміцнення її на рівні місцевого самоврядування є своєрідною формою прояву розвитку держави. Саме тому перспективи розвитку формування доходів місцевих бюджетів в Україні при дотриманні умов відповідності до потреб реформування системи місцевого самоврядування слід розглядати крізь призму формування ефективних систем в Європейських країнах. Одним зі шляхів підвищення якості та фінансового забезпечення бюджетних послуг є використання досвіду розвинених країн щодо застосування різних форм державно-приватного партнерства, впровадження яких дозволить поліпшити їх фінансування, зосередитися на наданні профільних для бюджетної установи послуг з одночасним підвищенням ефективності їх надання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев Н.Б. Бюджетна система. К. : «Хай-Тек Прес», 2008. 376 с.
2. Андрейків Т.Я., Антонюк Т. Я., Пірог В. В. Формування місцевих бюджетів: соціально-економічний аспект. *Науковий вісник херсонського державного університету*. 2015. Вип. 10. С. 93–96.
3. Антипенко Є., Ткаченко Є., Охріменко І. Формування доходів місцевих бюджетів. Економічний аналіз. 2012. Вип. 11. Ч. 3. С. 160-163.
4. Атаева А. Г. Проблеми і напрями удосконалення муніципальних фінансів після реформи місцевого самоврядування. URL: www.econorus.org/consp/files/adoc.
5. Батажок С. Г. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. №2(177). С. 86-91.
6. Бондарук Т. Г. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів України. *Статистика України*. 2015. №4. С.46–52.
7. Буряченко А.Є. Удосконалення фінансового механізму місцевих бюджетів. *Фінанси України*. 2003. № 8. С.13-18.
8. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. - К. : Центр учбов. літератури ; Тернопіль : Екон. думка, 2012. - 871 [1] с.
9. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс] від 08.07.2010р. №2456-VI. URL: [//search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html)
10. Бюджетна система України/ За ред. С.О. Булгакової. К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2002. 288с.
11. Василик О.Д. Бюджетна система України: [Підручник] / О.Д. Василик, К.В.Павлюк. К. : Центр навчальної літератури, 2004.- 544 с.
12. Вінницька О. А., Бержанір А. Л., Бержанір І. А. Моделювання структури доходів місцевих бюджетів в контексті фінансової незалежності

органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник Полісся*. №1(13), Ч. 1, 2018. С. 215-221.

13. Виконання доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів станом на 1.01.2019 року. Інформація Міністерства фінансів України URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=292741.

14. Голинський Ю. Методи наукових досліджень та аналізу процесу виконання бюджетів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 15. С. 96–99.

15. Далекий А. Р. Доходи місцевих бюджетів як складова фінансової основи місцевого самоврядування. *Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький, 20 вересня 2019 року) ; за заг. ред. д. е. н., проф. Синчака В. П. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. С. 92-94.*

16. Дем'янишин В., Тулюлюк А. Проблеми сутності та складу видатків місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2008. Вип. 3(16). С. 135–144.

17. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 496 с.

18. Дем'янук А. Перспективи впровадження системи моніторингу виконання місцевих бюджетів з метою забезпечення прозорості та залучення громадськості. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 11 (1). С. 42–44.

19. Джерела доходів місцевих бюджетів URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/14/%D0%94%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%B5%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D0%B1%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82_%D0%B2.pdf

20. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів; За ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної. К., 2010. 310 с.

21. Довідка про виконання місцевих бюджетів за доходами станом на 1.01.2019р. (без урахування міжбюджетних трансфертів). Інформація Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/180227>.

22. Доходи і видатки місцевих бюджетів: коротко про головне // <http://cost.ua/news/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/>

23. Євдокімова М.О. Місцеві фінанси : [навч. посіб.] Х. : ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2014. 343 с.

24. Європейська хартія місцевого самоврядування. Страсбург, 15 жовтня 1985 року Законом №452/97-ВР (452/97-ВР) від 15.07.97р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036

25. Єфімова І.І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування: проблеми правового визначення. *Форум права*. 2009. № 1. С. 157-161.

26. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

27. Звіти про виконання Державного та місцевих бюджетів України за 2014–2018 рр. Офіційний сайт Державної казначейської служби України.: URL: <http://www.treasury.gov.ua>.

28. Губенко В. В. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015-17 рік / В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи впровадження», USAID. К., 2017. 77с.

29. Іваницька М. П. Проблеми мобілізації доходів місцевих бюджетів та шляхи їх вирішення. Матеріали загальноуніверситетської наукової конференції професорсько-викладацького складу “Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ” (Тернопіль, 10 квітня 2013 р.). Тернопіль: Вектор, 2013. С. 38–40.

30. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України : [навч. посіб.]. К.: Знання, КОО, 2012. 487 с.

31. Луніна І. О. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів : монографія. К. : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2010. 319 с.
32. Конєва І.І. Формування та використання місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. Економіка та суспільство. 2018. №16. С. 751-757.
33. Концепція реформування місцевих бюджетів URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=308-2007>
34. Котляревський С.А. Бюджет и местные финансы / С.А. Котляревский.- Экономическая жизнь, 1926. – 320 с.
35. Кульчицький М.І. Місцеві фінанси : навч. посіб.; вид. 2-е, перероб. та доп. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. 420 с.
36. Кульчицький М.І., Пазовська Л. Е. Тенденції та проблеми формування доходів місцевих бюджетів в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. №3. С. 296-301.
37. Літвак А. В., Шишпанова Н. О. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах фінансової нестабільності. *Modern Economics*. 2017. №5. С.58-66. URL: // <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/5-2017/UKR/litvak.pdf>.
38. Лободіна З. М., Корнацька Р. М. Бюджет як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку держави. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 4 (203). С. 47–54.
39. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України. *Фінанси України*. 2010. №9. С. 3-12.
40. Марчук А. П. Вплив децентралізації на структуру і динаміку доходів і видатків місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2018. №2. С. 20-31.
41. Місцеві фінанси [Текст] : підручник за ред. д-ра екон. наук, проф. О. П. Кириленк ; Терноп. нац. екон. ун-т. 2-ге вид., допов. і перероб. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2015. 447 с.
42. Місцеві фінанси в системі соціально-економічного розвитку регіону [Текст]: монографія / [Ковалевич Д. А. та ін. ; за ред. Д. А. Ковалевич]; Чернів.

торг.-екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту, Каф. фінансів, банк. справи та підприємництва. Чернівці : Технодрук, 2017. 207с.

43. Міщенко Л. О. Формування і використання коштів місцевих бюджетів України в умовах децентралізації: теорія і практика. *Ефективна економіка*. 2018. №1. URL:// http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/67.pdf

44. Могилёв С. В. Анализ социально-экономических факторов доходов местных бюджетов. *Финансы и кредит*. 2013. №47. С. 58-61.

45. Могилёв С. В. Парадигма финансовой автономии местного самоуправления. *Финансы и кредит*. 2013. №39. С.73-80.

46. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: монограф. / За ред. О.П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. 376 с.

47. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.

48. Нікітішин А. О., Саєнко Я.А. Аналіз формування доходів місцевих бюджетів. *Науковий огляд*. 2018. №2. URL: <http://oaji.net/articles/2017/797-1523370861.pdf>

49. Огонь Ц.Г. Доходи місцевих бюджетів та напрями їх реструктуризації. *Фінанси України*. 2006. № 5 С. 3–11.

50. Павлюк К.В Формування доходів місцевих бюджетів. *Фінанси України*. 2006. № 4.С.24-37.

51. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О.Кириленко, Б.Малиняк, В.Письменний, В.Русін. Асоціація міст України К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.

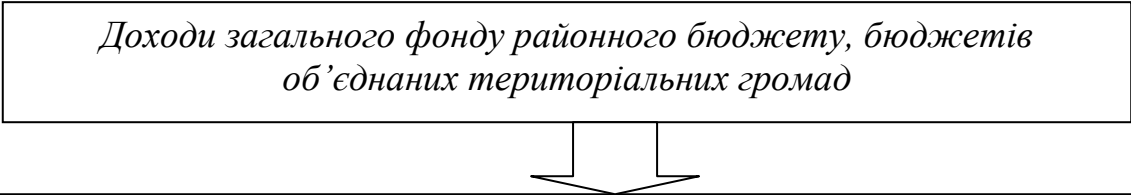
52. Полинюк Н.І. Механізм формування фінансових ресурсів місцевих органів управління в умовах демократизації суспільства. *Економічний аналіз*. 2016. №1.Т. 26. С. 65–72.

53. Романенко О.Р. Фінанси / О.Р. Романенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.

54. Савчук С.В. Теоретико-концептуальні засади визначення доходів бюджетів як об'єкта бюджетного планування *Наука й економіка*. 2012. №1(25). С. 81–88.
55. Сазонець І.Л., Управління місцевими фінансами. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 264с.
56. Сидор І. Неподаткові надходження у формуванні доходів державного та місцевих бюджетів України. *Світ фінансів*. 2011. №3. С. 113-122.
57. Сошка Н. В. Економіко-математичне моделювання доходів місцевих бюджетів України. *Інвестиції: практика і досвід*. 2012. №1. С. 54–57.
58. Слухай С.В., Гончаренко О.В. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні. *Фінанси України*. 2007. №8 - С. 63-72.
59. Стеценко Т. В., Яременко В.Г., Овчаренко К.В. Оцінка виконання доходів місцевих бюджетів України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. №3. – С. 292-397.
60. Стефанюк І.Б. Удосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2013. №2. С.71-83.
61. Трусова Н. В., Сизоненко О. В. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Світ фінансів*. 2018. №3. С. 28-40.
62. Труфен А. О. Місцеві фінанси в сучасних умовах проведення бюджетної децентралізації в Україні: монографія. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя : КПУ, 2016. 327 с.
63. Фурдичко Л. Є. Місцеві бюджети України: їх функціонування, проблеми та шляхи реформування. *Економіка та держава*. 2015. №1. С. 131-136.
64. Фурдичко Л.Є. Децентралізація: фінансова незалежність місцевих бюджетів України. URL: [ird.gov.ua/sep/.../sep20155\(115\)_039_FurdychkoLYe.pdf](http://ird.gov.ua/sep/.../sep20155(115)_039_FurdychkoLYe.pdf)
65. Local Government Budgeting:Estonia, chapter 4. Dag Ainsoo. Annika Jaansoo. Tahve Milt. Eliko Pedastaar. Georg Sootla. Aivar Surva. Paul Tammer, 2005. 327 с.

ДОДАТКИ

*Доходи загального фонду районного бюджету, бюджетів
об'єднаних територіальних громад*

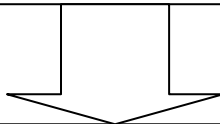
-
- 1) 60% податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно на відповідній території;
 - 2) 37% рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;
 - 3) 45% рентної плати за спеціальне використання води, що зараховується до районних бюджетів користувачами води за місцем її забору;
 - 4) 2% рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується до районних бюджетів за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;
 - 4) 30% рентної плати за користування надрами для видобування бурштину, що зараховується до місцевих бюджетів за місцезнаходженням (місцем видобутку) бурштину;
 - 5) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності. Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади, зараховується відповідно до районних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад;
 - 6) податок на майно, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
 - 7) єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; збір за місця для паркування транспортних засобів, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; туристичний збір, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
 - 8) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються районними державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних місцевих рад, яка зараховується відповідно до районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування;
 - 9) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади;
 - 10) плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних місцевих бюджетів, фахової передвищої та вищої освіти від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг;
 - 11) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди районними адміністраціями, місцевими радами, яка зараховується відповідно до районних бюджетів, бюджетів місцевого самоврядування;
 - 12) кошти від реалізації безхазяйного майна (у тому числі такого, від якого відмовився власник або отримувач), знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування;

- 13) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади;
- 14) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами;
- 15) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;
- 15-1) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється виконавчими органами державних адміністрацій, виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, який зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг;
- 15-2) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що здійснюється виконавчими органами районними державними адміністраціями, виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, який зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання
- 16) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування;
- 16-1) адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховуються за місцем вчинення порушення;
- 17) адміністративні штрафи та інші штрафні санкції, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;
- 18) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок;
- 19) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель як забезпечення їх тендерної пропозиції (пропозиції конкурсних торгів), які не підлягають поверненню цим учасникам в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів;
- 20) кошти, отримані від учасника - переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів;
- 21) Податок на доходи фізичних осіб (крім податку, визначеного абзацом п'ятим цієї частини статті), який сплачується (перераховується):
- податковим агентом - юридичною особою (її філією, відділенням, іншим відокремленим підрозділом) чи представництвом нерезидента - юридичної особи, зараховується до відповідного бюджету за їх місцезнаходженням (розташуванням) в обсягах податку, нарахованого на доходи, що виплачуються фізичній особі;
 - податковим агентом - фізичною особою, зараховується до відповідного бюджету за місцем реєстрації такої фізичної особи у органах доходів і зборів;
 - фізичною особою, яка отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, зараховується до відповідного бюджету за податковою адресою такої фізичної особи.

Рисунок А.1 – Перелік надходжень спеціального фонду районного бюджету,
бюджетів об'єднаних територіальних громад належать*

*Примітка. Складено автором на основі опрацювання [9].

*Надходження спеціального фонду районного бюджету, бюджетів
об'єднаних територіальних громад*

- 1) надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів;
- 2) кошти від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що зараховуються у розмірі 15% - до районних бюджетів, 60% до бюджетів міст районного значення, селищ і сіл;
- 3) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, які мають цільове спрямування згідно із законом;
- 4) 70% грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;
- 6) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;
- 7) цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища;
- 8) надходження до цільових фондів, утворених місцевими радами;
- 9) субвенції, що надаються з інших бюджетів за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду таких бюджетів;
- 10) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;
- 11) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними;
- 12) надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
- 13) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

Рисунок Б.1 – Перелік надходжень спеціального фонду районного бюджету,
бюджетів об'єднаних територіальних громад належать*

*Примітка. Складено автором на основі опрацювання [9].

Таблиця В.1. Види неподаткових надходжень, що зараховуються до місцевих бюджетів*

Неподаткові надходження	Види неподаткових надходжень
Доходи від власності та підприємницької діяльності	– Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність; – інші надходження; – надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	- Плата за надання адміністративних послуг; – плата за утримання дітей у школах-інтернатах; – надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном; – державне мито;
Орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди обласними, районними, Київською міською державною адміністраціями, місцевими радами.	За місцем податкової реєстрації
Інші неподаткові надходження	Надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності; – інші надходження; – доходи від операцій з кредитування та надання гарантій; – концесійні платежі
Власні надходження бюджетних установ	Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством; – інші джерела власних надходжень бюджетних установ.

*Примітка. Складено автором на основі [9].

Таблиця Г.1. Види доходів від операцій з капіталом*

<i>Доходи від операцій з капіталом</i>	<i>Види доходів від операцій з капіталом</i>	<i>Підвиди доходів від операцій з капіталом</i>
Надходження від продажу основного капіталу	Кошти від реалізації скарбів, майна, одержаного державою або територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, безхазяйного майна, знахідок, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі	Кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютні цінності і грошові кошти, власники яких невідомі
	Надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння	-
	Кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності.	-
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	Кошти від продажу землі	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній або комунальній власності; – кошти від продажу прав на земельні ділянки несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній або комунальній власності; – кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення до розмежування земель державної і комунальної власності з розстроченням платежу.
	Надходження від продажу нематеріальних активів.	-

*Примітка. Складено автором на основі опрацювання [9].

СТАРОСИНЯВСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСІВ

31400, Хмельницька область, смт.Стара Синява, вул.Івана Франка, 5а тел.\ факс 2-03-51

Інформація на колегію „Про виконання місцевих бюджетів Старосинявського району за 2015 рік”

ДОХОДИ

За січень-грудень 2015 року до зведеного бюджету району по загальному та спеціальному фондах надійшло податків, зборів без врахування дотацій та субвенцій з державного бюджету в сумі 25892,3 тис.грн., що становить 114,0% до показників, які затверджені місцевими радами на 2015 рік (22707,5 тис.грн.). До минулого року надходження збільшилися на 8118,5 тис. гривень, або виконання становить 145,7%.

Станом на 01.01.2016 року до бюджету району по загальному фонду надійшло податків в сумі 24243,4 тис.грн., що становить 111,1% до планових призначень на 2015 рік. До минулого року надходження збільшилися на 8534,1 тис.грн. Не забезпечили виконання дохідної частини загального фонду бюджету району Новосинявська сільська рада. Обсяг податкових надходжень загального фонду зведеного бюджету району у розрахунку на одного жителя за 2015 рік склав 1141 гривню.

Податок та збір на доходи фізичних осіб є одним із бюджетоутворюючих джерел місцевих бюджетів, питома вага якого складає 47,6 відсотків до власних доходів, що надійшли до загального фонду бюджету району. Надходження по податку та збору на доходи фізичних осіб за 2015 рік становлять 11539,2 тис.грн., що більше відповідного показника минулого року на 2525,6 тис.грн. (у співставних умовах) або темп приросту склав 28,0% до надходжень за минулий рік. До планових показників виконання податку на доходи фізичних осіб складає 106,8 відсотків.

За даними сільських та селищної рад в районі знаходиться в оренді 24355,3 га земельних паїв громадян. Нарахування податку та збору на доходи фізичних осіб в 2015 році складає 6255,2 тис.гривень. Заборгованість по податку на доходи станом на 01.01.2016 року відсутня.

Найбільшими платниками податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів є:

- ДПДГ „Пасічна” – 1223,9 тис.грн.;
- ТОВ „Хмельницьке” – 1137,2 тис.грн.;
- ПрАТ „Райз – Максимко” – 1151,4 тис.грн.
- Відділ освіти – 2332,2 тис.грн.;
- Старосинявська ЦРЛ – 1298,7 тис.грн.

У звітному періоді надійшло податку на прибуток підприємств комунальної власності району в сумі 22,4 тис.грн., що становить 172,3 відсотки до річних призначень. Збільшення надходжень відбулося за рахунок сплати редакцією газети „Колос” податку за результатами річного декларування в сумі 12,8 тис.грн.

У 2015 році надійшло рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в сумі 15,1 тис.грн., що становить 100 відсотків до плану на рік. Платниками є Старокостянтинівський держлісгосп та ДК ЛСП „Діброва”.

У січні-грудні звітнього періоду надійшло акцизного податку в сумі 1078,3 тис.грн., що становить 105,0 % до призначень з урахуванням змін. Основними платниками акцизного податку є ТОВ „Торговий дім „Маркет плюс” та ТОВ „Рем торг сіті” (2 автозаправки).

Станом на 01.01.2016 року до бюджету Старосинявського району надійшло податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки в сумі 292,3 тис.грн. при плані 262,3 тис.грн. що становить 111,4 відсотки. Найбільшими платниками податку, які є власниками нежитлових приміщень: ТОВ „Укрщербуд” – 47,6 тис.грн., ПАТ „Хмельницькообленерго” – 44,5 тис.грн. та ТОВ „Племінний завод „Агро-регіон” – 182,7 тис.грн.

По платі за землю надходження складають 5183,2 тис.грн., що на 45,2 тис.грн. більше, ніж заплановано місцевими радами на 2015 рік, що становить 100,9 відсотків.

Заборгованість станом 01.01.2016 року по платі за землю до місцевого бюджету (без врахування підприємств - банкрутів) становить 150,1 тис.грн., в т.ч по:

- платі за землю - 6,5 тис.грн. (ТОВ „Облпаливо” – 0,9 тис.грн., ДП „Хмельницькоблавтодор” – 0,3 тис.грн., КП „Старосинявська ЦРА № 46” – 2,1 тис.грн., фізичні особи – 3,2 тис.грн.);
- орендні платі за землю - 143,6 тис.грн. (ФГ „Калина” – 2,2 тис.грн., ФГ „Роса Плюс” – 5,7 тис.грн., ТОВ „Агротал” – 15,4 тис.грн., ТОВ „МС – Трейд” – 7,3 тис.грн., ТОВ „Укрщербуд” – 113,0 тис.грн.).

Станом на 01.01.2016 р. до бюджетів місцевих рад надійшло 5440,6 тис.грн. єдиного податку. До планових показників на січень – грудень 2015 року виконання становить 125,0 відсотків або надходження збільшилися на 1088,3 тис.гривень, в тому числі по єдиному податку з сільськогосподарських товаровиробників на 889,1 тис.грн. (сплочено авансово в грудні по строку сплати за січень 2016 року ТОВ „Енселко – Агро” - 99,1 тис.грн., ПСП „Обрій – 48,6 тис.грн., ТОВ „Сатурн Агроком” – 7,1 тис.грн.) та по єдиному податку з фізичних осіб на 181,4 тис.грн. (за рахунок сплати єдиного податку в сумі 322,0 тис.грн. по ПП Баваровському за результатами господарської діяльності за 2014 рік).

Станом на 01.01.2016 року до бюджету району надійшло 9,6 тис.грн. екологічного податку або 342,9 відсотків до плану. Найбільшими платниками податку є ТОВ „Торговий дім „Маркет плюс” та ТОВ „Рем торг сіті” (2 автозаправки).

У 2015 році надходження по адмінштрафах та інших санкціях складають 34,5 тис.грн., що становить 122,3 відсотки. Планові показники затверджені місцевими радами з урахуванням змін склали 28,2 тис.грн.

За 2015 рік до бюджету району надійшло плати за надання інших адміністративних послуг в сумі 103,5 тис.грн., що становить 171,9 відсотків до планових показників.

Надходження від орендної плати за користуванням майном комунальної власності становлять 27,5 тис.грн. або 75,1 відсоток до плану.

Станом на 01.01.2016 року виконання державного мита становить 103,0 відсотки. При плані 47,2 тис.грн. надійшло – 48,6 тис.грн.

У січні – грудні надійшло інших надходжень (24060300) в сумі 424,4 тис.грн., з них 0,8 тис.грн. – повернення фінансування минулих років; 423,6 тис.грн. - кошти єдиного податку, які передані як залишок на 01.01.2015 року із спеціального фонду до загального, у зв'язку із зарахуванням єдиного податку у 2015 році до загального фонду.

Крім того, у 2015 році до бюджету надійшли кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність, внаслідок їх самовільного зайняття, використання не за цільовим призначенням” надійшли в сумі 18,6 тис.грн. від ФОП Сторожук В.І. (Бабинська сільська рада) за використання земельних ділянок без правовстановлюючих документів.

З початку звітнього періоду надійшло коштів в сумі 0,1 тис.грн., що становить 14,3 відсотки до плану.

До спеціального фонду бюджету району надійшло податків, зборів та інших платежів в сумі 1648,9 тис.грн. або 185,1 відсоток до плану, в тому числі:

- надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва в сумі 208,4 тис.грн (сплачено ТОВ „Будінвест” для будівництва заводу по переробці сої на площі 1,9 га);
- по власних надходженнях бюджетних установ виконання становить 156,0 відсотків. Збільшення відбулося за рахунок плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю на 191,2 тис.грн. (збільшенням батьківської плати за харчування дітей);
- надійшло коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у комунальній власності в сумі 51,0 тис.грн. (продано 2 земельних ділянки ПП Лучіцькому О.І. площею 620 кв.м. на суму 15,0 тис.грн., 1 земельну ділянку ПП Стадніку С.В. площею 350 кв.м. на суму 7,2 тис.грн., 1 земельну ділянку Купчишину В.І. площею 300 кв.м. на суму 28,8 тис.грн.)

Станом на 01.01.2016 року заборгованість по платежах до зведеного бюджету без врахування підприємств – банкрутів становить 2019,2 тис.грн., в тому числі :

- до державного бюджету 1131,2 тис.грн.
- до місцевого бюджету 888,0 тис.грн.

До 01.01.2015 року загальна сума податкового боргу збільшилася на 452,6 тис.грн., в т.ч.:

- до державного бюджету зменшився на 29,8 тис.грн.
- до місцевого бюджету збільшився на 482,4 тис.грн.

Ріст податкового боргу до місцевого бюджету допущено в сумі 482,4 тис.грн., а саме по:

- орендній платі з юридичних осіб (ТОВ "МС - Трейд" - 7,3 тис.грн. ТОВ Укрщербуд 113,0 тис.грн.) ;
- податку та збору на доходи фізичних осіб - на 384,0 тис.грн. (в зв'язку з нарахуванням штрафної санкції по результатах перевірки по сплаті ПДФО по СГК "Воля");
- податку на нерухоме майно в сумі 21,9 тис.грн. (ТОВ "Укрщербуд" - 20,3 тис.грн., КП "Старосинявська ЦРА № 46" - 1,6 тис.грн.);
- по земельному податку з юридичних осіб в сумі 3,8 тис.грн. (КП "Старосинявська ЦРА № 46" - 2,1 тис.грн.)

В 2015 році надані пільги по платі за землю КП „Старосинявський комунгосп” в сумі 3,9 тис.грн. та КП „Старосинявський ЦВК №1” в сумі 1,6 тис.гривень. Пільги надавалися на господарські потреби даних підприємств, в зв'язку із важким матеріальним становищем.

У 2015 році затверджено розпорядження першого заступника голови райдержадміністрації № 39/2015-р від 16.03.2015 року „Про заходи щодо наповнення місцевих бюджетів, дотримання жорсткого режиму економії бюджетних коштів у 2015 році”, яким передбачено додаткові надходження до місцевого бюджету в сумі 339,2 тис.гривень. Виконання заходів забезпечено в сумі 446,8 тис.грн., зокрема:

1. Збільшено рівень середньої заробітної плати працівникам СГК „Воля” з 828 грн. до 2292 гривень. Додаткові надходження по податку та збору на доходи фізичних осіб склали 15,0 тис.грн.
2. Залучено до оподаткування філію Летичівський ДЕД „Хмельницький облавтодор” – надійшло ПДФО в сумі 36,7 тис.грн.
3. Внесено зміни до договору оренди землі по СГК „Воля” на рівні 3 відсотки нормативно-грошової оцінки та заключено договір оренди землі із ТОВ „Сатурн агроком”. Додаткові надходження склали 313,2 тис.грн.
4. Забезпечено скорочення податкового боргу в сумі 13,0 тис.грн. при завданні 12,8 тис.гривень.

СТАРОСИНЯВСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСІВ

31400, Хмельницька область, смт.Стара Синява, вул.Івана Франка, 5а тел.\ факс 2-03-51

Інформація “Про виконання доходної частини бюджету Старосинявського району за 2014 рік”

За січень-грудень 2014 року до зведеного бюджету району по загальному та спеціальному фондах надійшло податків, зборів без врахування дотацій та субвенцій з державного бюджету в сумі 17773,8 тис.грн., що становить 103,8% до показників, які затверджені місцевими радами на відповідний період (17119,5 тис.грн.). До відповідного періоду минулого року надходження збільшилися на 1155,9 тис. гривень, або виконання становить 107%.

Станом на 01.01.2015 року до бюджету району по загальному фонду надійшло податків в сумі 15709,3 тис.грн., що становить 102 % до планових призначень на січень-грудень. До відповідного періоду минулого року надходження збільшилися на 1036,8 тис.грн. Не забезпечили виконання доходної частини загального фонду бюджету району п'ять сільських ради та районний бюджет. Обсяг податкових надходжень загального фонду зведеного бюджету району у розрахунку на одного жителя у січні-листопаді склав 734 гривні.

До показників доходів врахованих Міністерством фінансів України на січень-грудень 2014 року виконання доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів з урахуванням змін становить 97,4%. В абсолютному виразі невиконання доходів „1 кошику” складає 304,2 тис. гривень.

Основним бюджетоутворюючим джерелом місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб, питома вага якого складає 71,7 відсотків до власних доходів, що надійшли до загального фонду бюджету району. Надходження по податку на доходи фізичних осіб за січень – грудень 2014 року становлять 11267,0 тис.грн., що більше відповідного показника минулого року на 257,3 тис.грн. До планових показників виконання податку на доходи фізичних осіб складає 97,4%, або менше на 299,9 тис.грн.

Не забезпечили виконання планових призначень 9 сільських рад. Невиконання пов'язане з несплатою податку на доходи фізичних осіб до бюджету району по ВАТ «Хмельницькому виробничому рибоводному підприємству» в зв'язку з виникненням суперечки із представниками ТОВ «Іква риба» на право власності на земельну ділянку водного фонду.

Додатковим надходженням зазначеного податку є виплата податку на доходи фізичних осіб від здачі в оренду земельних часток (паїв) громадян. За даними відділу Держземагенства районі знаходиться в оренді 24693,3 га земельних паїв громадян. Станом на 01.01.2015 року до бюджету району надійшло 4279,9 тис.грн, даного податку, що на 160,4 тис.грн більше ніж за відповідний період минулого року. По платі за землю надходження складають 3913,9 тисг рн., що на 683,8 тис. грн. більше, ніж за відповідний період минулого року, що становить 121,2 відсотків. До призначень, які затверджені на січень-грудень 2014р.

місцевими радами виконання становить 116,5 відсотків. Збільшення відбулося за рахунок заключення нових договорів оренди площею 935,8 га та сплатою нарахованої суми орендної плати громадянами в серпні поточного року в сумі 755,8 тис. грн.

Заборгованість станом на звітну дату по орендній платі за землю до місцевого бюджету становить 358,2 тис.грн., в т.ч по:

ТОВ „Подільський граніт” – 37,0 тис.грн., ТОВ „Синявські граніти” – 286,2 тис.грн., ПП «Тріада» - 10,6 тис.грн., ПП Стасюк В.А. – 11,9 тис.грн., ПП. «Транс- агро» - 4,1 тис.грн.

Станом на 01.01.2015 р. до рад базового рівня надійшло 1080,6 тис.грн. місцевих податків і зборів. До планових показників на січень – грудень 2014 року виконання становить 115,0 відсотків. Надходження фіксованого сільськогосподарського податку складає 215,1 тис.грн., що становить 99,7% до планових призначень на січень- грудень 2014 р., та 96,9% до надходжень відповідного періоду минулого року. Відсутні надходження у звітному періоді по Новосинявській с/р (у зв'язку з наявністю податкового боргу по ТОВ „Агроінвест” в сумі 17,7 тис.грн. та проходженням процедури банкрутства). У звітному періоді надійшло 12,0 тис.грн. податку на прибуток підприємств комунальної власності району, що становить 120% до призначень на січень-грудень. До відповідного періоду минулого року надходження зменшилися на 0,9 тис.грн., або виконання становить 93%.

За звітний період до бюджету району надійшло доходів спеціального фонду без урахування трансфертів в сумі 2064,5 тис грн., що становить 119,9% до показників, які затверджені місцевими радами на січень – грудень 2014 року. До відповідного періоду минулого року надходження збільшилися на 119,1 тис.грн.

Заборгованість по платежах до зведеного бюджету з урахуванням підприємств банкрутів становить 5583,1 тис.грн., в тому числі :

- до державного бюджету 3834,2 тис.грн.
- до місцевого бюджету 1748,9 тис.грн.

До 01.01.2014 року загальна сума недоїмки збільшилася на 1391,2 тис.грн., в т.ч.:

- до державного бюджету на 1151,0 тис. грн. (за рахунок донарахованої штрафної санкції по готівковому обігу по ПП Балі Л.В., на даний час документи про стягнення боргу передані до державної виконавчої служби).
- до місцевого бюджету на 240,2 тис.грн.

Начальник
управління фінансів

Ю.Гурин

Дубова А.М.
0:250-2-14-83

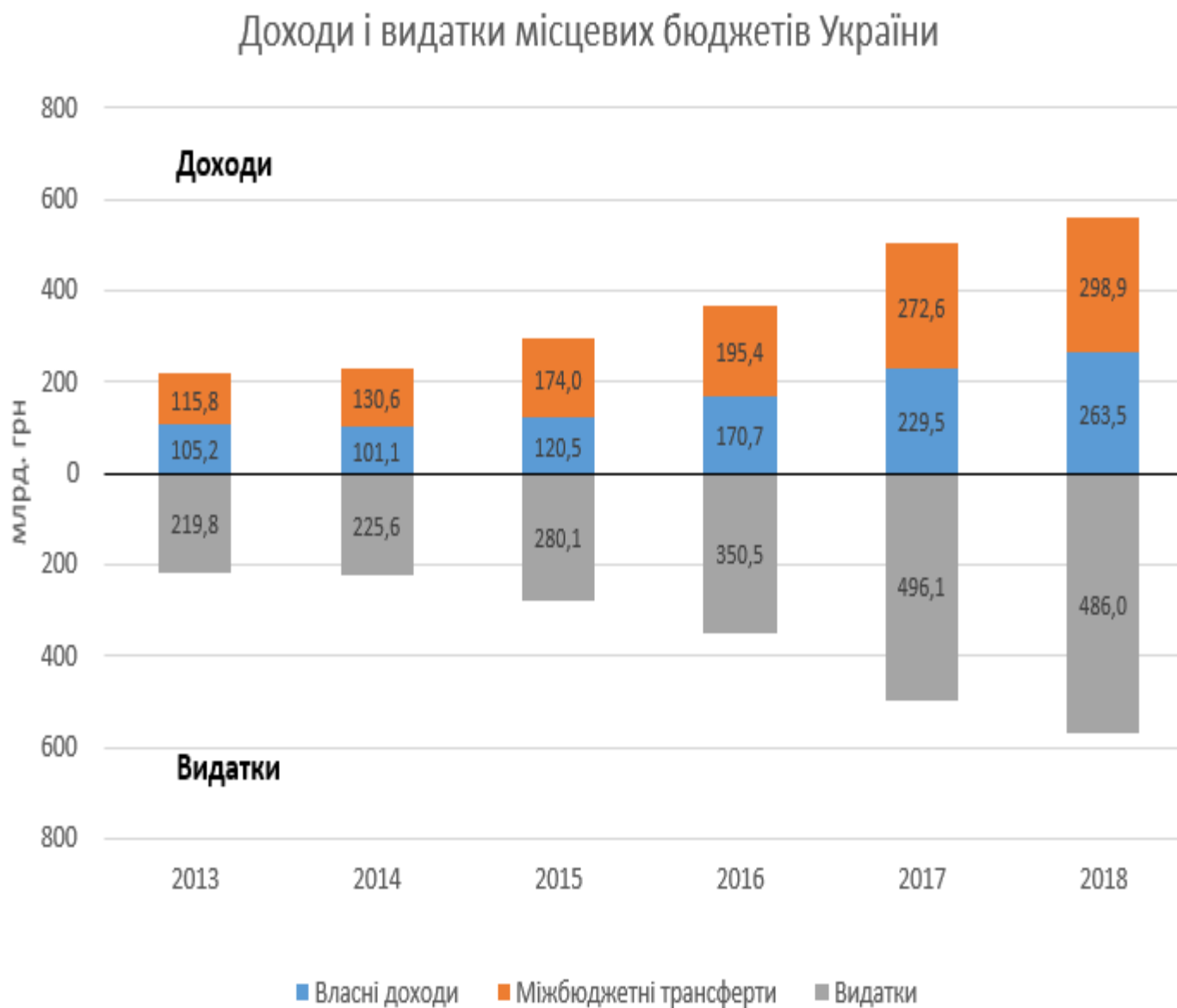

Рисунок Ж. 1 – Доходи і видатки місцевих бюджетів України у 2013-2018рр. в розрізі власних доходів і між бюджетних трансфертів*

*Примітка. Побудовано автором на основі офіційної звітності [22].

Таблиця 3.1.Склад та структура податкових надходжень місцевих бюджетів України у 2014-2018рр.*

Вид податку	Рік									
	2014		2015		2016		2017		2018	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Податок на доходи фізичних осіб	62,5	83,0	54,9	55,9	79,0	53,8	110,6	55,1	127,7	60,3
Акцизний податок	0,2	0,3	7,7	7,8	11,5	7,8	13,2	6,6	13,3	6,3
Податок на прибуток підприємств	0,3	0,4	4,3	4,4	5,9	4,1	6,5	3,2	6,3	3,0
Місцеві податки і збори	8,1	10,7	27,0	27,5	42,3	28,8	52,6	26,2	54,9	26,0
Плата за користування надрами	1,4	1,9	1,0	1,0	1,1	0,7	1,1	0,5	2,1	1,0
Інше	2,8	3,7	3,3	3,4	7,1	4,8	17,0	8,4	7,1	3,4
Всього	75,3	100,0	98,2	100,0	146,9	100,0	201,0	100,0	211,3	100,0

*Примітка. Складено автором на основі [22, 27].

Таблиця 3.2. Склад та структура неподаткових надходжень місцевих бюджетів України у 2014-2018рр.*

Вид надходження	Рік									
	2014		2015		2016		2017		2018	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Надходження бюджетних установ	9,6	78,1	15,3	76,1	14,7	67,4	17,0	65,4	11,9	65,4
Надходження державних підприємств	0,3	2,4	0,5	2,5	1,8	8,2	2,3	8,8	0,8	4,4
Адміністративні збори та платежі	1,7	13,8	2,8	13,9	3,4	15,6	4,0	15,4	4,0	22,0
Інше	0,7	5,7	1,5	7,5	1,9	8,8	2,7	10,4	1,5	8,2
Всього	12,3	100,0	20,1	100,0	21,8	100,0	26,0	100,0	18,2	100,0

*Примітка. Складено автором на основі [22, 27].

Додаток К

Рисунок К.1- Структура неподаткових надходжень районного бюджету Старосинявської РДА у 2016-2018рр.*

*Примітка. Побудовано автором на основі власних розрахунків і офіційних даних [27].

Таблиця Л.1. Результати АВС-аналізу виконання доходів місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2018 р.*

Показники	Виконано у 2018 р., млрд. грн.	Питома вага у доходах місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів), %	Накопичена частка, %	Група АВС
Податок та збір на доходи фізичних осіб	138,16	52,44	52,44	A
Податок на майно	31,27	11,87	64,30	A
Єдиний податок	29,56	11,22	75,53	A
Власні надходження бюджетних установ	19,19	7,28	82,81	B
Внутрішні податки на товари та послуги (акцизний податок)	13,80	5,24	88,04	B
Податок на прибуток підприємств	9,30	3,53	91,57	B
Інші податки та збори	5,43	2,06	93,63	B
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	4,59	1,74	95,37	B
Інші доходи місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	12,19	4,63	100,00	C

*Примітка. Складено автором за даними джерела [59].

Таблиця Л.2. Результати XYZ-аналізу виконання доходів місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2015-2018 рр.*

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Коефіцієнт варіації, %	Група XYZ
Податок та збір на доходи фізичних осіб	112,86	108,50	104,97	101,85	4,07	X
Податок на майно	113,01	110,22	103,93	101,24	4,26	X
Єдиний податок	118,13	115,84	108,39	106,25	6,56	X
Власні надходження бюджетних установ	253,14	215,97	213,64	215,49	62,83	Z
Внутрішні податки на товари та послуги (акцизний податок)	117,39	110,88	104,25	101,29	5,25	X
Податок на прибуток підприємств	110,59	125,31	101,86	105,90	7,03	X
Інші податки та збори	101,06	141,50	101,48	63,69	13,79	Y
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	117,27	111,77	112,02	105,25	6,17	X

*Примітка. Складено автором за даними джерела [59].

Продовження додатку Л

Таблиця Л.3. Результати ABC–XYZ-аналізу виконання доходів місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів)*

Група доходів	X	Y	Z
A	податок та збір на доходи фізичних осіб; податок на майно; єдиний податок	—	—
B	внутрішні податки на товари та послуги (акцизний податок); податок на прибуток підприємств; адміні- стративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	Інші податки та збори	Власні надходження бюджетних установ
C	—	—	—

*Примітка. Складено автором за даними джерела [59].